

T.C
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANA BİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ BİLİM DALI

**SURİYELİ GÖÇMENLERİN KÜLTÜREL
KİMLİKLERİNİ İNŞA ETME SÜRECİ: GAZİANTEP
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇETİN SAK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

GAZİANTEP
Haziran 2021

ÖZET

SURİYELİ GÖÇMENLERİN KÜLTÜREL KİMLİKLERİNİ İNŞA ETME SÜRECİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

SAK Çetin

Yüksek Lisans Tezi

İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Ana Bilim Dalı

Medya ve İletişim Sistemleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

Haziran 2021, 87 Sayfa

21. yüzyıl, araştırmacılar tarafından göçler çağı olarak nitelendirilmektedir. Dünyanın küresel hale gelmesi birçok sosyal olguyu etkilerken, göç olgusunu da etkilemiştir. Bulduğumuz bu çağda göçler dünyanın dört bir yanına farklı nedenlerle yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu konunun küresel bir anlam kazanması, araştırmacıların bu konuya ilgisini daha da artırmıştır. Göç konusunda literatüre bakıldığında birçok araştırmanın var olduğunu görülmektedir. Göç ve göçmenlik birbirine bağlı ayrılmaz bir ikilidir. Göçmenler ile ilgili önemli bir husus olan kültür ve kimlik, araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Kültürel kimlik göçmenlerin göç ettiği ülkelere kendileriyle birlikte götürdükleri en önemli manevi değerleridir. Göçmenler bu kültürel kimlikleri hedef alanda nasıl korudukları ve kültürel kimliklerine bağlı kalıp kalmadıklarını öğrenmek için bu araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli göçmen öğrencilerin kültürel kimliklerini ve yeni bir yerleşim yerinde kültürel yapılarını nasıl devam ettiklerini öğrenmek, araştırmanın amacı olmuştur. Araştırma sahasında nicel ve nitel desenler birlikte kullanılmıştır. Araştırma sonucunda göçmenlerin kültürel kimliklerine bağlı oldukları ve kültürel kimlik güçlerinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Göç, Göçmen, Kimlik, Kültür, Kültürel Kimlik.

ABSTRACT**THE PROCESS OF BUILDING THE CULTURAL IDENTITY OF SYRIAN IMMIGRANTS: THE CASE OF GAZIANTEP**

SAK Çetin

Master's Thesis

Department of Communication and Social Transformation

Department of Media and Communication Systems

Thesis Advisor: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

June 2021, 87 Pages

The 21st century is described by researchers as the age of migrations. While the globalization of the world has affected many social phenomena, it has also affected the phenomenon of migration. In this age we live in, migrations have been made all over the world for different reasons and continue to be done. The global significance of this subject has increased the interest of researchers in this subject. When we look at the literature on migration, it is seen that there are many studies. Immigration and immigration are an inseparable pair. Culture and identity, which is an important issue regarding immigrants, has been the focus of attention of researchers. Cultural identity is the most important spiritual value that immigrants take with them to the countries they migrate to. This research was conducted to find out how immigrants preserve these cultural identities in the target area and whether they remain attached to their cultural identities. In this study, the aim of the research is to learn the cultural identities of the Syrian immigrant students studying at Gaziantep University and how they continue their cultural structure in a new settlement. Quantitative and qualitative designs were used together in the research area. As a result of the research, it was concluded that immigrants are connected to their cultural identities and their cultural identity strength is high.

Keywords: Migration, immigrant, identity, culture, cultural identity.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler örneğinde, göçmenlerin kültürel kimlik güçlerinin ne seviyede olduğunu, kültürlerine bağlılık derecelerini ve yeni bir yerleşim yerinde kültürlerini nasıl koruduklarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bu noktada araştırma sürecinin her aşamasında bilgi, tecrübe ve yönlendirmeleriyle çok önemli katkıları bulunan danışman hocam Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN' a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca saha araştırmasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Basel FARAJ'e ve eşim Zeynep SAK' a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii

GİRİŞ

A.Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
B.Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
C.Araştırmanın Yöntemi	6
D. Araştırmanın Sınırlıkları	9

I. BÖLÜM

GÖÇ VE GÖÇMENLİK

1.1. Göç	10
1.1.1 Göç Tanımları	10
1.1.2. Göç Kavramı ile İlgili Benzer Kavramlar ve Farklılıkları.....	13
2.1.3. Göç Olgusu ile Kent İlişkisi.....	15
1.2. Göçmenlik	19
1.2.1 Göçmenlik Ağları	19
1.2.2. Göçmen Hemşehri Ağları	21
1.2.3. Göçmenlerin İlk Temas Ettikleri Mekânlar	22

II. BÖLÜM

KÜLTÜREL KİMLİK

2.1. Kültürel Kimlik	24
2.1.1. Kültür Nedir?	24
2.1.2. Kimlik	26
2.1.2.1. Kültür ve kimlik ilişkisi	27

2.1.2.2. Kimliğin Oluşumu.....	28
2.2. Sosyal Kimlik Kuramı.....	28
2.3. Çok Kültürlü Toplular ve Kimlik.....	29
2.3.1. Çok Kültürlüğün Tanımı.....	29
2.3.2. Çok Kültürlü Toplular	30
2.3.3. Çok Kültürlü Toplumlarda Kimlik	32
2.4. Kimlik Çeşitleri.....	33
2.4.1. Ulusal Kimlik.....	33
2.4.2. Kültürel Kimlik.....	33
2.4.3. Toplumsal Kimlik.....	35
2.4.4. Hibrit Kimlik.....	35
2.4.5. Göçmen Kimliği	36
2.4.6. Siyasal Kimlik.....	37
2.5. Kültürleşme	37
2.6. Çatışma ve Entegrasyon	38
2.7. Kültürel Kimliğin Gücü.....	39
2.8. Kültürel Kimlik Bağlamında Suriyeli Göçmenlerinde Kültürleşme	39
2.8.1. Suriye İç Savaşının Başlaması ve Kitlesele Göç Hareketliğin Başlangıcı .	39
2.8.2. Suriyeli Göçmenlerde Kültürleşme	42

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	43
3.2. Kültürel Kimliğin Gücüne Ait Betimleyici Bulgular	48
3.2.1. Kültürel Kimliğin Gücü	50
3.2.2. Kültürel Kimliğin Gücü ve Cinsiyet.....	50
3.3. Suriyeli Göçmenlerin Kültürel Kimlik Algıları	54
3.3.1. Görüşme Yapılan Göçmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	54
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	64
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenlerin İl Nüfusu İçerisindeki Yüzdeler Dağılımı.....	41
Tablo 3.1. Katılımcıların Yaş Ortalamaları dağılımları	43
Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş durumuna göre dağılımları.....	44
Tablo 3.3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları.....	44
Tablo 3.4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları.....	45
Tablo 3.5. Katılımcıların Eğitim Durumuna göre dağılımları.....	45
Tablo 3.6. Katılımcıların Ortalama Gelir Durumuna Göre Dağılımları.....	46
Tablo 3.7. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımları.....	46
Tablo 3.8. Katılımcıların Etnik Kökenlerine Göre Dağılımları.....	47
Tablo 3.9. Katılımcıların Gaziantep İlinde İkamet Etme Ortalamalarına Göre Dağılımları.....	47
Tablo 3.10. Katılımcıların Gaziantep İlinde İkamet Sürelerine Göre Dağılımları....	48
Tablo 3.11. Kültürel Kimliğin Gücüne Ait Betimleyici Bulgular.....	49
Tablo 3.12. Kültürel Kimliğin Gücü ve Cinsiyet T-Testi Sonuçları.....	50
Tablo 3.13. Kültürel Kimliğin Gücü ve Medeni Durum T-Testi Sonuçları.....	51
Tablo 3.14. Kültürel Kimliğin Gücü ve Yaş Durumuna Göre Anova Sonuçları.....	51
Tablo 3.15. Kültürel Kimliğin Gücü ve Eğitim Durumuna göre Anova Sonuçları.....	52
Tablo 3.16. Kültürel Kimliğin Gücü ve Etnik Köken Anova Sonuçları.....	52
Tablo 3.17. Kültürel Kimliğin Gücü ve Gelir Anova Sonuçları.....	52
Tablo 3.18. Kültürel Kimliğin Gücü ve Gelir Tukey Sonuçları.....	53

ŞEKİL LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 2.1. Türkiye’deki 10 Kente Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin Dağılımı.....	40
Şekil 2.2. Suriyeli Göçmenlerin Gaziantep İlindeki Dağılımları.....	41

KISALTMALAR

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

İKGV: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Göç bazen isteğe bağlı bir şekilde gerçekleşirken (sosyo-ekonomik kaygılar), bazen ise zoraki nedenlerden (savaş, doğal afet, siyasi baskılar vb.) dolayı meydana gelen bir süreci ifade eder. Göç; tarih boyunca var olmuş ve gelecekte de var olacağı tahmin edilen bir devamlılığı işaret etmektedir. Göç bir yer değiştirmeden ziyade uzun bir süreci de beraberinde getiren ve bu süreci deneyimleyen bir olgudur. Göç olgusu eski çağlara kadar uzanır. İnsanoğlunun ilk göçleri avcı-toplayıcı grupların besin temin etmek için zorunlu olarak başka topraklara yaptığı hareketliliklerdir (Güvenç, 2002: 161).

Göçmenler bu süreçte göç ettikleri yerlerde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunların birisi de kimliklerini korumak ve yeniden inşa etme süreçleri olmuştur. Mutlak olarak her göç hareketi, sosyokültürel, ekonomik etkileşimleri ve kültürel olguları beraberinde getirmektedir. Çoğu zaman meydana gelen göçler sebebi ne olursa olsun, arkalarında acı hikâyeler bırakmaktadır. Belki de bu göç hareketi, göçmenler için bir umut ya da yeni yaşama açılan kapıdır. Yaşanan göç hareketi ile birlikte birey ya da grupların sosyal ve kültürel yapılarında, maddi ve manevi öğelerinde karşılıklı bir etkileşim ve değişim yaşanması ihtimali oldukça yüksektir (Güvenç, 2002: 122).

Göç tarihine bakıldığında neolitik devirlerde insanoğlu avlanmak için, besin bulmak için sürekli bir göç halinde hayatını devam ettirmiştir. Kavimler göçünden sonra göçün nedeni daha çok zorunlu çevresel faktörler (sel, kuraklık, salgın hastalık) olmuştur. Günümüze doğru gelindikçe göçün nedenleri ve sonuçları değişmiştir. Günümüzde göçün nedenleri daha çok savaş ve siyasi olaylardır ve bu da kitlesel göç hareketlerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Güncel olarak Suriye iç savaşının yarattığı göç dalgası gibi örnekler verilebilir. Günümüzde göç olgusu uluslararası bir konu haline gelmiş ve bu konu üzerine çok çalışma yürütülmüştür. Castles ve Miller

(2008) kitlesel göç hareketlerinin arttığı ve etkisini günden güne hissettirdiği, içinde bulunduğumuz yüzyılı “Göçler Çağı” olarak adlandırır.

Göçmenleri ve göçü mekân bağlamında ele alındığında ikili arasında değişim ve dönüşümün olduğunu söylenebilir. Göçmenlerin, göç ettiği mekânlarda hem sosyal hem de kültürel olarak değişim yaşanabilir. Göçmenler mekânı etkileme kabiliyetine sahipken, mekânın da göçmenler üzerindeki etkisi yadsınamaz. Mekânlar üzerindeki bu değişiklikler daha büyük önemli sosyo-kültürel etkilere sebep olabilmektedir (Taşkın, 2018:1). Göç, göçmen ve mekân ilişkisine ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir.

Göçmenler gittikleri hedef ülkeye hem kültürlerini götürürler hem de oradaki kültürden etkilenirler. Kültür insanoğlunun dünyaya geldikten sonra kendini içinde bulduğu ailenin, toplumun veya daha geniş bir perspektiften bakılırsa doğduğu ülkenin sosyal, ekonomik, siyasi vd. değerlerini yaşamak, benimsemek ve kuşaktan kuşağa aktarmak olarak tanımlanabilir. Birey kendi içinde yaşadığı kültüre göre hayat koşullarını şekillendirir ve göç ettiği mekânın, kültürel yapısında değişimlere ve etkileşimlerin açığa çıkmasına vesile olur.

Göç olgusunun önemli bir sonucu da göç edilen hedef ülkedeki toplumla uyum sorunudur. Uyum, toplumdaki bireyler ile göç eden bireyler arasında ortak kültürün, dilin ve hedefin oluşması, göçmenlerin hedef mekândaki, coğrafi, ekonomik ve sosyal hayata uyum sürecine adapte olmaları anlamına gelir. Sosyal devletler bu konularda çeşitli uyum politikaları uyguladılar. Çoğu zaman asimilasyona neden olan politika ve uygulamalar terk edilerek daha esnek uyum politikalarına geçiş yapılır (Castles ve Miller, 2008: 362).

Devletin uyguladığı uyum politikaları içerisinde, eğitimler, meslek kursları ve dil kursları başlıca uygulama alanlarıdır. Bu süreç içerisinde göçmenler yerel unsurlarla iletişim ve etkileşim haline geçerek uyum sürecine adapte olmaya çalışır. Sonuç olarak hedef ülkedeki göçmenler en temel gereksinimleri karşılayabilmek için çalışmak zorundadır ve bunu oradaki şartlara uyum sağlayarak daha kolay başarır. Meslek kursları hem göçmenlerin uyumunu kolaylaştırır hem de istihdam etmelerine olanak sağlar. Bunun dışında göçmenlerin uyum sürecini kolaylaştırmak için dil kursları da verilmektedir. Örneğin Gaziantep Üniversitesinde bulunan TÖMER (Türkçe Öğrenme Merkezi) birimi gibi kurumlar göçmenlerin sosyal hayata

uyumunu kolaylaştırmaktadır. Göçmenlerin uyumunu kolaylaştıran bir örnek de kütüphanelerdir. Kütüphaneler göçmenlerin hem sosyal hayata uyumunu kolaylaştırır hem de kültürler arası diyalogun gelişmesinde etkili bir kurumdur. Buna bağlı olarak kütüphanelerin, göçmenlerin topluma uyum sağlayan kurumlar olduğu söylemek yanlış olmayacaktır (Sümbül, 2017:50).

Göçmen göç eden bireylerdir ve bu göçü gerçekleştirirken bazen göçmenlik ağlarından faydalanır. Göçmen ağları göç eden kişiler tarafından oluşturulur ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma için kullanılabilir. Bu ağlar sayesinde sonradan göç edecek kişiler bilgi sahibi olurlar ve daha güvenli göç ederler. Sosyal ağ da denilen bu ağlar göçmenlerin gittikleri ülkede birbirlerinden haberdar olmak veya kendi ülkelerinden gelecek olan kişilere uygun zemini hazırlamak için de kullanılır. Çağlayan'a (2006:85) göre "Bu ağlar hemen her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlar olabilir". Bu ağlar sayesinde göçmenlerin kentte uyumu daha kolaylaşır ve entegrasyon süreci daha hızlı gerçekleşir. Bundan dolayı göçmenler için uyum veya devletlerin uyguladıkları uyum politikaları büyük önem arz etmektedir.

Göçmenlerin kullandıkları sosyal ağlardan bir tanesi de hemşehrilik ağlarıdır. Bu ağlar genelde iş bulmak, sosyal dayanışma ve yardımlaşma için kullanılır. Bu ağlar sayesinde göç eden bireyler kendi kültüründen ya da memleketinden birini daha kolay bulur ve sosyal etkileşime daha hızlı girilir. Hemşehrilik ağları genelde her ilde bulunur ve hemşehri dernekleri adı altında da kurulan bir sosyal alandır. Bireyler kendi kültürel sermayesini, kendi etnik kimliğini bu alan vasıtasıyla daha etkin yaşama olanağı bulur. Kentte daha önce temas etmiş ve deneyim kazanmış hemşehrilerle ilişki kurmak, bu yabancı çevreyi daha iyi anlamak ve tanımak için bir yoldur (Köse, 2014:229).

Göçmenlerin, göç ettikleri yerlerde yeniden inşa edecekleri olgulardan biri de kültürel kimlikleridir. Göçmenler göç süreci içinde göç ettikleri toplumlarda bazı sorunlarla karşı karşıya kalırlar. Bu sorunlardan biri de kültürel olgularını nasıl devam ettirecekleridir. Göçmenler hedef toplumda kendi kültürlerini tekrar inşa ederler, çünkü hedef ülkedeki toplumun kültüründen de etkilenirler ve ortaya karışık bir kültürün çıkması olası bir durumdur. Kültürel kimlik, benzer geçmişleri olan ve aynı değerler etrafında kenetlenen ortak bir kültürü yaşayan bireylerden oluşan bir kimlik türüdür (Tacoğlu, Arıkan ve Sağır, 2012:1947).

Kültür bir toplumun genel olarak her türlü faaliyetlerini (örf-adet, yaşam şekli, dili, dini vs.) kapsayan bir deneyimin sonucudur. Kültür, bireyin eylemlerini ve bu eylemlerin sonuçlarını kendi marifetiyle oluşturan ve gelecek kuşaklara aktaran bir olgudur. Bunu aktarırken büyük bir önem taşıyan dilin marifetinden yararlanır. Kültür, toplumları oluşturmaz, bireylerin ya da toplumun tüm argümanları, kültürü oluşturur; çünkü kültür doğuştan gelen bir olgu değil sonradan öğrenilen ve deneyimlenen bir kavramdır. Bireyler doğarken kendini bir kültürün içinde bulur ve o var olan kültürü benimser ancak zamanla bu değişkenlik gösterebilir ve birey başka bir kültürü benimseyebilir. Kültürün iki boyutu vardır, (iç ve dış) bunlar; gizli tarafı ve görünen tarafıdır. Kültürün iç boyutu yani göremediğimiz boyuttur, manaları ve değerleri açıklayan tarafıdır, insanlar bu soyut olan değerlerin sonucunda davranırlar. Dış boyutu ise görünen kısmında bildiğimiz, duyduğumuz boyuttur; normlar dil, din, benlik yani kültürü oluşturan temel öğelerdir. Aynı kültürden olan insanlar bu değerlerden ortak anlam çıkarabilirler.

Göçmenler göç ettikleri ülkelere kendi kimliklerini de götürürler. Kendi kimlikleriyle birlikte göç eden göçmenlerin vardıkları ülkedeki kimliklerle farklılık gösterir. Bu durumda göçmenler kendilerini, çok kimlikli, çok kültürlü bir alanda bulurlar. Çok kültürlü toplumlarda göçmenler daha az zamanda uyum sağlar ve kimliklerini daha kolay koruyabilirler; çünkü çok kültürlü toplumlarda kimlik kabulü daha kolay benimsenen bir durumdur. Çok kültürlülüğün amacı, bireylerin değer yargılarını ve toplumla kaynaşma, sosyalleşme ve toplumdan soyutlanmış kimliklerini, haklarını tekrar kazanma gibi bir misyonu vardır (Modood, 2007:78' den akt: Çağırkan, 2017:9).

Kimlik, insanoğlunun niteliklerini, davranışlarını niteleyen ve birey olma yolunda önemli bir adımdır. Kimlik bireyin kim olduğunu anlatır ve daha sonra toplumun genelini temsil etme gayesi vardır. "Kimlik tekil değildir; bireysel, cinsel, sosyal, dinsel, siyasal ve kültürel özelliklerin toplamından oluşan çoğul nitelikli bir bütündür "(Kaypak, 2009:2375). Bu bütünlük içerisinde kimlik çeşitlere ayrılabilir; örneğin kültürel kimlik gibi. Kültürel kimlik; belli bir toplum parçasının kendi yaşadığı alanın özelliklerine göre bir yaşam biçimi sürdürmesidir. Toplumlar sahip olduğu değerleri, sembolleri kültür sayesinde nesilden nesile aktarır ve kendi kültürel kimliğini yaşatır. Toplumlar zamanla değişir ve buna bağlı olarak kültürleri erozyona

uğrar, bu iki yapının mutasyona uğraması kimliği etkiler ve kimlikte bir değişme söz konusu olur.

Kültürel kimlik kendi aidiyet duygularının ve etnik sembollerinin yaşatılmasında önemli bir araçtır. Kültürel kimlik, toplumsallaşma süreci içerisinde bireyin faaliyetlerini gösteren ve toplumla olan etkileşimini, bakış açısını anlatmaya çalışır. Kültürel kimlik diğer toplumlar ile farklı olan değerleri ve bu değerleri kendi yaşamsal faaliyetleri içerisinde içselleştirerek bir bağ kurar. Kültürel kimlik, hareketli bir süreçtir, bireyler hem kendi kimliklerini korur hem de toplumun yapısında meydana gelen değişimlere ayak uydururlar (Bilgin ve Oksal, 2018:86).

Bu çalışmada Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler örneğinde, göçmenlerin kültürel kimlik güçlerinin ne seviyede olduğunu, kültürlerine bağlılık derecelerini ve yeni bir yerleşim yerinde kültürlerini nasıl koruduklarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Suriyeli Göçmenlerinde Kültürel Kimliklerini İnşa Etme Süreci: Gaziantep Örneği adlı bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmaya bir giriş yapılmış, çalışmanın genel bir derlemesi anlatılmış, araştırmanın amacı, yöntemi, sınırlılıkları ve kullanılan analiz yöntemleri anlatılmıştır. İkinci bölümde göç ve göçmenlik kavramları anlatılmış ve literatürden yararlanılmıştır. Üçüncü bölümde yine kültür, kimlik ve kültürel kimlik üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde çalışmanın bulguları yer almakta ve çalışmadan toplanan verilerin analizi yapılmış ve değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler örneğinde, göçmenlerin kültürel kimlik güçlerinin ne seviyede olduğunu, kültürlerine bağlılık derecelerini ve yeni bir yerleşim yerinde kültürlerini nasıl koruduklarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmanın önemi ise Suriyeli göçmenlerin yerel kültür ve yerel kimlik karşısında kültürel kimliklerinin gücünü nasıl koruduğunu ya da yeniden inşa ettiğini ortaya çıkarmak ve literatüre katkı sağlamaktır.

C. Araştırmanın Yöntemi

Gaziantep Üniversitesi ana kampüsünde 2020 yılında yürütülen bu çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinden oluşan karma bir yöntem kullanılmıştır. Bu araştırma yöntemleri ile ilgili ayrıntılara aşağıdaki başlıkların altında bahsedilecektir. Araştırmanın bu kısmında, araştırmanın amacı, önemi, evreni ve örnekleme, kapsamı ve kısıtları, araştırma yöntemi ve araştırma soruları yer almaktadır. Bu kısımda ayrıca araştırmada kullanılan analiz yöntemleri de yer almaktadır.

Evren araştırılma sahasını oluşturan alanının tümü ve bu araştırmaya dâhil olan katılımcıların tümünü çevreleyen bir yapıdır. Karasar'a (1994:109) göre evren, araştırma kapsamında çıkan sonuçların genellemek istendiği ve bütün araştırma sahası elemanlarının bütünüdür. Örneklem ise makro bir çalışma sahasının içinden seçilen mikro bir alanda seçilen gruba verilen addır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan'a (2004:172) göre evreni temsil etme gücü yüksek olan bir örneklemeden alınan veriler genelleme düzeyini artırmaktadır.

Örnekleme verilerin hem niceliksel hem de niteliksel olarak evreni temsil etmesiyle bu verilerin belirlenmesinde ve bu verilerin genellemesi için kullanılan yöntem verilen isimdir. Karasar'a (1994:111) göre evrenden belli kurallar dâhilinde örneklem alma biçimidir.

Araştırmanın evrenini Gaziantep Üniversitesinde öğretim gören Suriyeli öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim Kurumunu (YÖK)'ün 2018-2019 istatistiklerine göre; Gaziantep Üniversitesinde okuyan Suriyeli öğrenci sayısı; 1041'i erkek, 846'sı kadın olmak üzere toplam 1887 öğrenci bulunmaktadır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>). Araştırmanın nicel olarak desenlenen aşamasında örneklemini Suriye'den Gaziantep' e göç eden ve Gaziantep Üniversitesinde eğitim ve öğretime devam eden basit rastlantısal örnekleme yöntemi ile araştırmaya dâhil edilen 350 öğrenciden yapılandırılmış soru formu (anket formu) ile veriler toplanılmış ve analiz edilmiştir.

Nitel olarak desenlenen kısımda ise nitel araştırma yöntemlerinde en çok kullanılan görüşme tekniğinden yararlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi; araştırmacının derinlemesine görüşmeler yaparak ya da gözlem tekniğini kullanarak

bilgiye ulaşmasıdır. Bu açıdan bakıldığında araştırmacı, katılımcıları dikkatli bir biçimde gözleyerek ya da dinleyerek hazırladığı açık uçlu soruların yanıtını arar ve katılımcıların bakış açısına ve yorumuna yer verir (Karataş, 2015:63).

Görüşmeyi kabul eden katılımcıların 6'sı erkek, 4'ü kadın göçmenlerden oluşmaktadır. Katılımcılar kasıtlı (amaçlı) örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu yöntem ile toplanan veriler nicel veriler ile pekiştirilmiş ve daha sağlıklı bir sonuç almayı sağlamıştır. Görüşmelerin süresi 40 dakika ile 60 dakika arasında sürmüştür.

Çalışma kapsamında yanıtı aranan sorular aşağıda sunulmuştur:

Nicel desen için aşağıdaki soruların yanıtlarına ulaşılacak istenmiştir.

- Kimliğin gücü cinsiyete göre farklılaşır mı?
- Gelir durumuna göre kültürel kimliğin gücü farklılaşır mı?
- Yaş ile kültürel kimlik arasında bir ilişki var mıdır?
- Göç ile birlikte kültürel kimliğin gücünde bir değişim meydana gelmiş midir?

Nitel desen için araştırma soruları aşağıdadır.

- Göç edilen mekân kültürel kimliğin üzerinde nasıl bir etki oluşturmaktadır?
- Kültürel kimlik baskın bir kültür ve kimlik karşısında nasıl muhafaza edilmektedir?
- Göç sosyal yaşantı üzerinde bir etki yaratmıştır Şuan bulunulan durum ile göç etmeden önceki durum arasında ne gibi farklar var?
- Kültürel kimliğin gücü ne anlam ifade ediyor?

Gaziantep Üniversitesi ana kampüsünde yapılan bu araştırmada sosyal bilimlerde kullanılan araştırma yöntemlerinden nicel ve nitel desenlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel deseninde veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Gaziantep Üniversitesi kampüsünde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler (Ön Lisans, Lisans, Lisansüstü) araştırma evrenini oluşturmaktadır. Basit rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 350 öğrenciden veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu iki bölümden ve yapılandırılmış 17 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrencilere Hofman (1985)'dan

uyarlanan 10 yapılandırılmış soruluk “kültürel kimliğin gücünü ölçme” ölçeği kullanılmıştır. İkinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik 7 adet soru yer almaktadır. Demografik soruların bulunduğu bölümde katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, aylık geliri, etnik kökeni ve Gaziantep ilinde ikamet süresi sorulmuştur. Ardahan (2012)’ın çalışmasında ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa .711 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmamızda ise ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa .760 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci kısmında kasıtlı örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılım sağlayan 10 göçmenle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar analiz edilmiştir.

Araştırmanın nicel deseninde elde edilen verilerin analizinde bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans (ANOVA) ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler ilgili yazılıma aktarılmıştır. Anket sorularına uygun istatistiksel analizler uygulanarak katılımcıların sosyo- demografik özellikleri ve bu özelliklere göre daha önce yukarıda bahsedilen araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır. Bulgular tablolara dönüştürülerek tezin bulgular kısmında yorumlanmıştır. Nicel desende kullanılan testler aşağıda başlıklar halinde anlatılmıştır.

Nitel desen aşamasında elde edilen verilerin analizinde ise nitel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, “gözlem, görüşme ve verilerin analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, olayları doğal ortamda gerçekçi bir biçimde ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

t- testi birden fazla grup arasında karşılaştırma yapmak için kullanılan bir testtir. t- testi ile analiz yapmanın koşulu; karşılaştırılmak istenen grupların normal dağılım gösteren iki farklı evrenden rastlantısal olarak seçilmiş olması ve yapılan gözlemlerin birbirinden bağımsız olması yani bir gruba ait ölçümlerin diğer gruba ait ölçümleri etkilememiş olması gerekmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:172). Kısacası iki farklı değişken (kadın-erkek) arasında bir farkın olup olmadığını saptamak için kullanılan bir testtir.

İkiden fazla grubun aynı anda karşılaştırmalarını sağlamak için geliştirilen testler arasında en çok bilineni ve sosyal bilimlerde en yaygın olarak kullanılan “varyans analizi” olarak da bilinen “ANOVA”dır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:186). Bu testte her grubun eşit varyansa sahip olması ön koşulu bulunmaktadır.

Bu test değişkenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını öğrenmek için kullanılır.

İki değişken arasındaki ilişkinin bağımlı ya da bağımsız olmasına bakılmaksızın aralarındaki ilişkinin derecesini ve yönünü vurgulamak amacıyla kullanılan istatistik tekniğidir. İlişkinin derecesini ve yönünü belirten katsayıya korelasyon katsayısı denir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010:143). Değişkenlerden biri artarken diğeri de artarsa korelasyon pozitifdir; biri artar biri azalırsa negatifdir. İki değişken arasında ilişkiyi ve bağımlılığın olup olmadığını göstermek için kullanılan bir analiz yöntemidir.

Tukey Testi; iki ya da fazla grupların olduğu çalışmada gruplar arasında farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için kullanılır. En sık kullanılan post hoc testlerin başında Tukey HSD testi (honestly significant difference) gelir. HSD, varyansların ve gruplardaki örneklem sayılarının eşit olduğunu varsayar. Bu yöntem planlı olmayan araştırmalar arasından literatürde en yaygın olarak tavsiye edilenlerindedir (Özkaya, 2011).

D. Araştırmanın Sınırlıkları

01 Ekim 2019 ile 31 Aralık 2019 tarihleri arasında Gaziantep Üniversitesi ana kampüsünde yapılan saha araştırması ile belirlenen örneklem gruplarından anket tekniği ve yüz yüze derinlemesine görüşmeler yolu ile veriler toplanmıştır. Araştırma Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Çalışma sırasında öğrencilerden veri toplanırken çalışmanın amacı en sade biçimde katılımcılara aktarılmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcıların rızaları sözlü olarak alınmış ve sorulara verdikleri yanıtları gözlemlendiğinde samimi bulunmuştur. Çalışma kapsamında ankete katılanların bilgileri üçüncü bir şahısla paylaşılmamıştır. Çalışmada göçmen öğrencilerin Gaziantep Üniversitesi dışındaki diğer üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerden örneklem alınmamıştır. Bu açıdan baktığımızda araştırmanın bulguları ve sonuçları verinin toplandığı örneklem grubu ile sınırlıdır.

I. BÖLÜM

GÖÇ VE GÖÇMENLİK

1.1. Göç

Göç olgusu bireylerin sadece bir yerden başka bir yere yaptığı bir eylem değildir. Çünkü göç ile birlikte göçmenler, gittikleri mekâna kendileri ile birlikte bütün olgularını (Kültür, kimlik, dini, siyasi vs.) bavullarında götürürler. Göç bir toplumda kültürel, ekonomik, sosyal vs. birçok yapısında değişimleri beraberinde getirir. Bu bağlamda göçün coğrafi/idari birim değişikliği, göç edilen yerde kalınan süre, bireylerin toplumsal etkileşim sisteminde ortaya çıkan farklılıklar, istemlilik, sebep olan kıstaslar gibi çeşitli boyutları olan bir olgu olduğu söylenmelidir (Özcan, 2017:186). Göç aynı zamanda kimliklerin yer değişmesidir; birey bulunduğu yerin, mekânın kimliğini alır, başka bir yere ya da ülkeye göç ettiğinde zamanla oranın kimliğine adapte olur ve kimliğinde değişimler meydana gelir.

1.1.1 Göç Tanımları

Göç alanında yapılan çalışmalar ve literatür incelendiğinde, göç kavramına yönelik birden fazla tanım yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında göç, oldukça karmaşık bir kavramdır. Göçü tek bir tanımla dar bir alana sıkıştırmak doğru bir yaklaşım olmaz; nitekim araştırma alanı çok geniş olan ve evrensel bir konudur.

Göç, Emgili'nin (2005) de belirttiği gibi insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye dâhil olmaları ve bu çevreye uyum sağlayarak hayat mücadelesine devam etmeleridir.

Genel bir ifadeyle göç her şeyden önce coğrafi bir olgudur ve alanı geniştir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017:13). Bu tanımlara bakıldığında aralarında bir benzerlik olduğu görülmektedir. Göçü Emgili (2005), Poros ve Monforte (2017) coğrafya üzerinden tanımlanarak coğrafya değişikliği ve yeni bir kültürel alana dâhil olmak olarak tanımlamışlardır.

Göç, çeşitli nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmek, yer değiştirmenin ötesinde yeni bir başlangıç, yeni bir kültürel alana girmek olarak da tanımlanabilir. Göç tarih boyunca yaşanmış bir olay olması nedeniyle birçok tanım yapılmış hem çok eski hem de güncel bir konudur. İnsanlığın doğuşuyla birlikte varlığını eyleme geçirmeye başlayan göç, insanın varolduğu günden beri başlamış ve hala devam etmekte olan bir olgudur. Her ne kadar sebepleri ve yolları büyük farklılıklar gösterse de göç olgusu coğrafi mekânı değiştirme, biçimlendirme, sosyal ve kültürel yapıyı etkileyerek yeni yeni durumları ortaya çıkarmaktadır (Cengiz, 2015:106).

Göç; insanların mekân değiştirmesidir. İnsanlar bir yerden bir yere göç ederken, kendisiyle birlikte kültürünü, ekonomik sermayesini ve kimliğini de götürür. Mekân, içinde barınanlar tarafından deneyimlenen ve değerlendirilen bir yapıların bütünüdür; mekânı yalnızca bir şekil olarak tanımlamak, insan deneyiminin anlaşılmasına yanlış bir yaklaşım olabilir. Bu bakımdan mekân, yaşamın devam ettirilmesinde zaman kadar vazgeçilmezdir (Tümertekin ve Özgüç, 2009:59).

Göçler kültürel değişimin ve hareketliliğin yaşanmasına neden olur. Bu perspektiften bakılırsa, kültürel değişimin hem nedeni, hem de sonucu olarak görülebilir ve kültürel farklılıklar bazen göçü tetiklerken, kimi zamanda göçle beraber gelir (Adıgüzel, 2010:8).

Göç süreci bir mekân değiştirmenin yanında, toplumsal yapısının da bireyin yaşantısında sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yönden önemli değişikliklere yol açan ve göç ettiği toplumu da etkileyen bir olaydır. İnsanlık tarihinde sürekli bir göç hareketliği yaşandığı için hep bir değişim ve dönüşüm içindedir. Göç olgusu insanlık tarihinin çok eski dönemlerine dek uzanan bir sosyal gerçekliktir. Şu bir gerçektir ki, insanların toplum olarak başlıca eylemi göçtür. Castles ve Miller'e (2008: 7) göre de göçler erken dönemlerden bu yana, insanlık tarihinin birer parçası olmuştur.

Sanayi devrimi öncesi dönemde göçün en önemli nedenleri kıtlık, doğa olayları ve hastalıklardan; küreselleşme çağına gelindiğinde bu nedenler savaşlar,

ekonomik ve eğitim olarak değişime uğramıştır. Göç tarihine biraz göz gezdirildiğinde bundan 200 bin yıl önce homosapienslerin doğduğunu ve dolayısıyla göç tarihinin de o zaman diliminde başladığını söylenebilir. O günden günümüze gelene kadar göç, sürekli olarak yaşanmış ve insanlık var oldukça da bu olay yaşanmaya devam edebilir. Göç nedenlerine bakıldığında bir sürü nedenle karşı karşıya kalıyoruz, ekonomik, siyasi, sosyal vb. etkenler göçü tetikleyen olgulardır.

Göç olgusu, beraberinde göç edilen mekânda, uyum, dil ve kültür yönünden çeşitli uyum problemlerini getirir. Bu uyum sorunları, ülkelerin göçmenlere uyguladıkları politikalara göre değişiklik gösterebilir. Bazı toplumlarda uyum süresi kısa sürerken bazılarında ise daha uzun sürmektedir. Dünyanın her yerinde dil, kültür, inanç, yaşam tarzı, coğrafi ve mekânsal alışkanlık gibi nedenlerle, göçmenlerin, göç ettikleri topluma uyum sağlaması uzun bir zaman almış ve bu topluma büyük bir emek ve yüklü maliyetleri de beraberinde getirmektedir (Özpolat ve Solak, 2018:4).

Göç üzerine birçok tanım yapılmış ve geçmişten günümüze dek sürekli bir değişim yaşanmıştır. Kolukırık (2006) göçü şöyle tanımlar; “birey, grup ve ulusların doğal, ekonomik, siyasi ve benzeri zorunluluklar nedeniyle yeni bir fiziki ve kültürel ortama yerleşmeleri” dir. Bu kültürel ortamda, göçmenler kendi aidiyetlerini de taşırlar ve kültürel etkileşim bu ortamlarda gerçekleşir. İnsanoğlu sosyal bir varlık olduğu için diğer insanlarla ya da gruplarla sürekli bir etkileşim içindedir. Kültürel etkileşim, farklı kültürden olan insanların karşılaşma alanlarında ortaya çıkan bir durumdur.

Genel olarak bu tanımlardan da yola çıkarak bir sonuç değerlendirmesi yapılırsa;

Göç, toplumları her yönden (ekonomik, kültürel, sosyal vs.) etkileme kabiliyetine sahiptir. Göç toplumlar (hem göç veren hem de göç alan) arasında diyalektik bir etkileşim oluşturur. Hem göç alan toplum etkilenir hem de göç veren toplum etkilenir. Göç alan ve veren toplumlarda birincisi nüfus olarak bir hareketlilik oluşur, bir toplumun nüfusu azalırken, diğerininki artar. Bir başka husus kültürel etkileşimdir, birey göç ile birlikte kültürünü de göç ettiği topluma taşımış olur ve kültürel çeşitlilik artar. Göç eden bireyler ya da toplumlar göç ettikleri ülkeye vardıklarında onlar için yeni bir hayatın başlangıcı olur. Bireyler göç ile birlikte yeni bir kültür, dil, yeme içme tarzıyla karşı karşıya kalarak kültür şoku yaşarlar. Kültür

şoku, bireyin yeni bir kültüre adaptasyon süreci içinde karşılaştığı zorluklar sonucunda bireyde oluşan belirsizlik hali ve kaybolmuşluk hissidir.

Göç ile beraber farklı bir sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevreden gelen göçmenlerin yeni mekânlardaki yaşamlarında sosyolojik ve kültürel olarak birçok değişim meydana gelmektedir. Dolayısıyla, mekân farklılığından ve sosyolojik çevrenin değişmesinden dolayı göç eden göçmenlerde kimlik ve kültür bağlamında değişiklikler meydana gelmesi olağandır. Göçmen, göç ile birlikte kendi kimliğini sorgularken, bulunduğu ortamın havasından da etkilenir. Göçmenler zamanla bulunduğu mekânın şeklini alır, yani örnek vermek gerekirse; metropole göç etmiş insanların yavaş yavaş toplumsallıktan kopup bireysele dönüşmesi gibi olaylar bunu açıklamaktadır.

Göç, toplumun etrafını saran ve kendi karmaşık dinamikleri içerisinde toplumu etkileyen, aynı zamanda kendini geliştiren bir süreçtir. Bu süreç içerisinde göç, kültür ve kimlik arasında karşılıklı bir diyalektik oluşmaktadır. Göç bireylerin kendi kültürünü başka toplumlara taşımasına vesile olurken, aynı zamanda göç ettikleri toplumda kendi kültürünü unutmaması riski de mevcuttur. Bu süreçte göçmen kendini karmaşık kültürel ağların ve farklı kimliklerin içinde bulur. Bireyin kültürel kimlik bağları güçlüyse, kültüründen ödün vermez ama zayıfsa büyük ihtimal asimile olma olasılığı çok yüksektir. Asimile; zaman içerisinde kendi benliğini, kültürünü ve kimliğini kaybederek, bulunduğu toplumun kültürünü, dilini benimsemesidir.

1.1.2. Göç Kavramı ile İlgili Benzer Kavramlar ve Farklılıkları

Bulduğumuz bu küresel çağ içinde göç önemli bir olgudur. Uluslararası göçün kökleri birçok kavramın sosyal bilimlere girdiği 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Göç çalışmalarına bakıldığında benzer ve farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Kavramlar, yıllara ya da çalışılan konuya göre esneklik göstermektedir. Göç alanına bakıldığında kavramların daha çok uluslararası göç literatürüne göre tanımlandığı görülmektedir. Göç alanında bu kadar tanımın ve tartışmanın olmasında, dünyanın küresel bir köy haline gelmesi ve bilginin yayılma hızı ve denetimsizliğin önüne geçilmemesi etkilidir. Göç alanı bireyden, topluma, ulus devletten, uluslararası kurumlara kadar oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır (Adıgüzel, 2010:12).

Göç tanımların çoğu incelendiğinde genel olarak coğrafya içindeki hareketlik olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda göç ile ilgili genel tanımlar birden fazla olmasına rağmen algı ortaktır. Karpat'a (2003:3) göre bu algı, "asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere hareket"tir. Bu perspektiften bakıldığında göç kavramı, en sade biçimiyle, insanların bir coğrafya üzerindeki hareketliliği ve bireylerin ya da toplumsal kümelerin bir yerden başka bir yere gitmeleri şeklinde tanımlanabilir (Lee, 1966:16).

Dünya genelinde popüler hale gelen göç olgusu gün geçtikçe popülaritesini daha fazla artırarak tüm dünyanın ilgilendiği ilk konular arasına girmiştir. Göç konusunun çok çalışılması ve bulunduğumuz yüzyıl içerisinde bilginin çok hızlı yayılması ve denetimsiz olmasını göz önünde bulundurursa, bu konuda çalışacak bireyler için zor ve karmaşık bir süreç beklemektedir; çünkü göç üzerine çalışıldıkça tanımlar değişmekte ve bunun yanı sıra göç yolları da sürekli bir değişim halindedir. Üstelik kavramlara dair belirsizlikler ve yanlış kavramların yaygınlaşması, göçmen karşıtı tutumları güçlendirmekte ve nefret söylemini beraberinde getirmektedir (Erbaş ve Türker, 2019:884).

Birçok kavram Avrupa'dan Amerika kıtasına göç sürecini tanımlama ve anlamlandırma çabaları sonucunda çıkmıştır (Düvell'den akt, Ihlamur ve Şirin, 2012). Uluslararası göç hem çok dinamik hem de sürekli bir değişim halinde, içinde bulunduğu coğrafyanın da etkisiyle mekâna uyum sağlayan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenlerin mekâna uyum sürecinde, göç edilen yerin kültürel, sosyal ve ekonomi politik özellikleri etkili olmaktadır. Bulduğumuz küresel dönemi sosyal bilimciler göçler çağı olarak nitelendirilmekte ve her göçün kendine has farklı özelliğinin olduğunu söylenmektedir. Ihlamur ve Şirin (2012) "içinde bulunduğumuz küreselleşme çağında göçün hem boyutları olağanüstü arttı hem karmaşıklaşmıştır" diye belirtmişlerdir. Göçün tanımlaması bu kadar karmaşık olunca, göç üzerine yapılan çalışmalar da çok geniş bir alana yayılmakta ve farklılık göstermektedir. Bu durum önümüzdeki yıllarda da göç konusu üzerinde birçok çalışmanın olacağını ve bugün yapılan tanımların gelecekte değişebilme ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu kadar karmaşık olmasının nedeni aslında göç olgusunun insanlık tarihi kadar eski olması ve çok geniş bir alana yayılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

1.1.3. Göç Olgusu ile Kent İlişkisi

Göç olgusu ile kent birbiriyle yakından ilişkilidir; çünkü göç en çok kentlere yapılmakta ve göçmenler kendilerine kentlerde yeni yaşam alanları aramaktadır. Kentler ucuz iş gücünün yoğun yaşandığı alan olması nedeniyle tercih edilmektedir. “Zira kentler aldığı göçler ile bir yandan kırsal yoksulluğun taşındığı mekânlar olurken, öte yandan da kapitalist sistemin en temel ihtiyaçlarından olan ucuz işgücü ve tüketimin yoğunlaştığı mekânlar haline gelmiştir”(Tümtaş ve Ergun, 2014:2).

Kentler her etnik kökenden bireyleri bünyesinde barındıran ve yaşam stilleri ve üretim biçimlerinin ortaya çıkarttığı potansiyellerini, kültürel farklılıkları ile varlıklarını sürdüren ve bütün bu karmaşık ilişkileri kapsayan kozmopolit bir alandır. Kentlerin ekonomik ve kültürel sermayeleri birbirine paralel olarak büyümektedirler. Bazı kentler, edindikleri kültürel sermayeyi, rahatça ekonomik sermayeye dönüştürürken bazıları ise ekonomi temelli büyümektedirler. Bir bakıma kentler paranın dolaşıma hızlı bir şekilde sokulduğu alanlardır ki bu alanlar büyük sermaye sahiplerinin ve kapitalizmin en işlek duraklarıdır. Harvey’e göre kentler, “kapitalist endüstrinin bitmek bilmeyen yüksek gelir arayışlarının bir ürünüdür” (Bıçkı, 2006:116).

Göç kavramı ile kent arasında sıkı bir bağ vardır. Çünkü göç kentin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yapısında önemli değişikliklere neden olur. Ekonomik olarak göç ile kente gelen insanların temel ihtiyaçlarının ve istihdam sorunlarının giderilebilmesi için devletin kasası güçlü olmalıdır. Sosyal anlamda ise göçmenlerin kente uyumu ve hayatlarını nasıl tekrar inşa ettirebilmesidir. Canlılar içinde özel bir yeri olan insan ve insana dair olanı değerli ve anlamlı kılan, bunların buldukları mekânla kurduğu bağıdır (Ekici ve Tuncel, 2015). Kent ile insan arasındaki bağın bir sonucu olarak bu değerlendirme doğru olabilir.

Büyük kentler büyük sermayelere sahiptir ve aynı zamanda büyük kentlerde işçi sınıfı da önemli bir yer kaplamaktadır. Çünkü sanayi bakımından gelişen kentlerde işçiye ihtiyaç fazladır ve üretimin devamlılığını sağlamak için bu döngüyü döndürmeleri gerekir. Sanayi kentleri aslında iki kutuplu denilebilir; bir tarafında yüksek gelirlere sahip sermaye sahipleri ve diğer yanda üretimi devam ettiren işçi sınıfı vardır. Bu aktörler arasında ekonomik bir uçurum vardır bir yanda sermaye sahipleri gün geçtikçe yükselirken diğer tarafında ise bir yoksullaşma söz konusudur ve iki taraf arasındaki makas giderek açılmaktadır.

Göç kenti yeniden şekillendirirken; kentin de göç üzerindeki etkisi fazladır aralarında diyalektik bir bağ vardır. Göç mekânı sosyo-ekonomik ve kültürel olarak değiştirmektedir. Göç, kentteki sorunların daha da derinleşmesine neden olur; çünkü göç ile birlikte kente gelen göçmenler ve bu göçmenler arasındaki yoksullar kent yoksullarına eklenir ve birden sayı daha fazla olur. Göç ile birlikte yeniden biçimlenen kent ve yoksulluk yeni bir anlam kazanır; çünkü göç ile gelen yoksullar eskilere benzemezler ve kenti yeni tanımaya başlarlar. Mekân değişimi bu sorunları beraberinde getirmiştir. Bu mekân değişimi yakın ya da uzak mesafeli olabilmekte; kat edilen idari ve siyasi sınırlar göç olgusuna farklı anlamlar yükleyebilmektedir (Mutluer, 2003: 10).

Göçmenler kentle ilk temas ettikleri andan itibaren kentle olan ilişkileri başlar. Göçmenler buldukları konumlara göre kentte dağılırlar bu dağılmayı sermayeleri belirler (kültürel sermaye sosyal sermaye, ekonomik sermaye vs.) sosyal sermaye kavramı göç çalışmalarına 1990'ların ortalarından itibaren dâhil edilmiştir. Ağ kuramı yaklaşımı ile farklı disiplinleri de kapsayan sosyal sermaye kavramı Bourdieu, Coleman, Putnam ve Portes'un çalışmalarıyla önem kazanmıştır (Erselcan, 2009:248).

Bourdieu sermayeyi ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye olarak üç grupta incelemektedir. Bütün bu sermaye biçimleri birbiriyle yakından ilişkilidir. Bir diğer ifade ile toplum içerisinde her bir sermaye türü farklı alanlara denk düşmektedir. Bourdieu' ya (2010) göre sermaye, nakde çevrilebilir ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaşan ekonomik sermaye; belirli koşullar içerisinde ekonomik sermayeye çevrilebilen ve eğitim vasıfları şekillerinde de kurumsallaşabilen kültürel sermaye; toplumsal bağlantılarla oluşan sosyal sermaye olarak tanımlanabilir (Bourdieu 2010: 49' dan akt, Yarcı, 2011:131).

Göç-kent ilişkisi karşılıklı olarak etkileşim içindedir. Göçmenler kente ekonomik, sosyal kültürel olarak etki eder. Kent bir mücadele alanıdır, dolayısıyla hem yerel halk hem de göçmenler yaşamlarını idame edebilmek için ekonomik olsun kültürel olsun bir etkileşim içindedirler, bu etkileşimler kentin ortak kamusal alanlarında gerçekleşir ve bu alanlar kent meydanları kent parkları ya da çalıştıkları ortamlardır. Demografik yapının değişmesini sağlayan göç, çok kültürlü bir çevrenin ve ilişkiler ağının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla kent bağlamında

göçü tartışırken birden çok değişkeninin var olduğunu ve bu değişkenlerin birbiriyle ilişki içinde olduğu unutulmamalıdır.

Göçmenler kentte yaşamaya başladıktan sonra kendi aidiyet duygularını yaşamak için mekân ile olan ilişkisini inşa ederler ve bu aidiyet duygusu mekânla özdeşleşmelerini ve mekânın yeniden üretimini sağlar. Lefebvre (2014) sosyal faaliyetler ile etkileşimlerin ve mekânın birbirine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda, insanlar sosyal etkileşimleri gerçekleştirmek amacıyla mekânı kullanmakta ancak bu etkileşimler de aynı zamanda mekânı üretmekte ve diyalektik bir biçimde sürmektedir. Bireyler mekânı etkileşim için kullanırken, mekânda bu etkileşimlere sahne olur ve belleğine kaydetmiş olur.

Mekân göçmenler bağlamında düşünülürse; göçmenlerin toplumsal alana temas ettiği ve kendi habituslarını, kendi kültürlerini yeniden inşa ettiği bir mücadele alanıdır. Bourdieu'nün habitus kavramı, habitus ile alan arasındaki ilişki, bir koşullanma ilişkisidir; mekânın bölünmüş parçaları ve kopuklukları habitusları yaratabilir (Bourdieu ve Wacquant, 2003:118). Yani göçmenler kendi habituslarını, mekânla ilişki kurarak yeniden inşa edebilir.

Kentler aynı zamanda toplumsal belleğin olduğu alanlardır. Mekân, Benjamin'in (1995: 87) bellekle ilişkili yorumunda, bireyin yalnızca evreni olarak değil, aynı zamanda bireyi muhafaza eden yerler olarak ifade edilmektedir. Kentler göçmenler ile yerel halkın karşılaştığı birbirine temas ettiği alanlardır. Kent belleği içinde geçmişin izlerini taşır ve geleceğe ışık tutar. Kentler aynı zamanda bireyin yalnızlaştığı ve bireyselleştığı alanlardır.

Bellek ile ilgili aşağıdaki yorum dikkat çekici ve destekleyicidir.

“Bellek geçmişin, izinde ve geleceğin düşüyle kurulmuş ve içinde değişik bir dünya barındırır. Geçmişin belleğin içindeki anılar haline getirilmesi için, onun kültürel ve sanatsal yaratıcılık açısından güçlü bir uyarıcı olarak ele alınarak, yaşanması ve temsiliyle anımsanarak, dile getirilmesi gerekmektedir. Anımsama, zamansal uzamda yolculuğa çıkarak geçmişe ait çağrışımları şimdi ile bağ kurar ve o ikisi arasında kalan aralığı tezahür eder. Bu aralık, geçmiş ile şimdi arasındaki belleği güçlü bir biçimde canlı tutarak, onu başka arşiv ya da depolamalardan farklı kılmaktadır” (Huysen, 1999:13).

Kent kültürünü oluşturan paydaşlar (işçiler, göçmenler, yöneticiler vs.) kentte iz bırakırlar. Bu paydaşların birbirine temas ettikleri alanlar kent meydanlarıdır. Kent

mevdanları birer kamusal görevi üstlenerek ortak bir kültürün oluşmaya başladığı ve her sınıftan bireyin karşılaşılabildiği alanlardır. Kent bilimci Lewis Mumford, “Kentlerin Kültürü” adlı yapıtında, “Kent, bir topluluğun kültürünün ve erkinin yoğunlaştığı yer, zamanın bir ürünü, birikimidir” diye ifade etmektedir.

Kent, insan bedenine benzer nasıl ki insan bedenindeki damarların dört bir yana dağıldığı ve her bir damarın hayati önem taşıdığı biliniyorsa; kentin de damarları mevcuttur. Kentin damarları meydanlar, parklar, kamusal alanlardır bunlar kentin sürekli etkileşim içinde olduğu kültürel sermayenin dolaştığı alanlardır. Kent ağları, mekânları sarmış ve ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeyi kentin dört bir yanına savurur ve bireylerin erişimine sunar. Birey üretim veya tüketim araçlarını kullanarak toplumsal alana pozitivist bir perspektifle bakar ve mekânlarla iletişim kurar.

Bu iletişim mekânın dili ile sağlanır. Mekânın silüetleri yapı malzemesi bile insana bir mesaj verir. Mekânlar deneyim sonucunda insanda derin izler bırakır ve mekânı deneyimledikçe akılda bir tasvir oluşur. Mekânlar insanların vücut bulmuş halidir. Aşağıdaki cümleler bunu çok iyi bir biçimde destekler.

“Nereye gitsem hep bir yerdeyim. Mekânın bir yerinde. Bedenim bu mekânda bir yer tutuyor. Oraya gittiğimde orası, burası oluyor. Bedenimin, algılayan, fark eden, kavrayan varlığımın bulunduğu yere göre mekânı anlamlandırıyorum. Mekân, bana değişmez, mutlak özelliği ile verilmiş değil. Benim, burası, şurası, orası diyen mekân, benimle, bulunduğum yere göre önceden biçimleniyor”(İnam, 1996).

Yukarıda felsefeci Ahmet İnam’ın da belirttiği gibi mekânın insanla olan ilişkisi mekânı deneyimledikçe ortaya çıkar.

İnsanın mekânla olan ilişkisi doğumuyla başlar ve nereye giderse gitsin düşünde yaşattığı ve belleğine kaydettiği mekân kaybolmaz. Yeni mekânlarda o belleğine kaydettiği düşlemeyi arar ve bir ilişki bulmaya çalışır ki ne zaman o ilişkiyi bulur o zaman yeni mekâna tekrar bir aidiyet bağıyla bağlanır. Bellek, mekân ve aidiyet üçlemesinde birey kendini yeniden inşa ederken geçmiş bağlarını bulunduğu andaki ortam ve mekâna bağlar. Bu yüzden bireyi mekânsız ya da mekânı bireysiz düşünmek yanlış olur ve mekânla bireyin arasındaki sıkı bağı görmek gerekir. Mekân belleğine kaydettiği geçmişiyile bireye ışık tutarken, birey de mekânın dönüşümünü ve yeniden şekillenmesini sağlar.

1.2. Göçmenlik

Göçmen, göç eden kişiye verilen isimdir. Göçmen, ülkesinden ekonomik veya diğer nedenlerle (savaş, kuraklık, algin hastalık, eğitim) ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Bir genelleme yapılırsa, göçmenler kendi ülkelerinde herhangi bir şiddete veya zorlamaya uğramadan; vatandaşı oldukları ülkelerin korunmasından yararlanmaya devam ederlerken daha iyi bir yaşam standardına kavuşabilmek için kendi istekleriyle başka bir ülkeye göç ederler (İKGV, 2015: 12).

Göçmen tanımlaması yapılırken daha küçük ölçekte bir tanımlama getirilmiştir. Örneğin göç terimleri sözlüğünde (IOM) şu tanıma yer verilmiştir;

“Uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul edilmiş bir ‘göçmen’ tanımı bulunmamaktadır. Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir” (Göç Terimleri Sözlüğü 37).

Yukarıdaki tanımlamaya göre göçmen; mevcut koşullarını iyileştirmek için herhangi bir zorlayıcı sebep olmadan kişinin ülke içinde (bulunduğu kentten başka kentte göç etmek) ya da dışına çıkmasıdır.

Göçmenlik aslında bir belirsizlik halidir. Göçmen doğup büyüdüğü mekândan kopmuştur ve yeni bir mekân arayışı içerisinde ve kendini geçmişiyle geleceği arasındaki bir boşlukta hisseder. Göçmen zaman zaman bir yere ait olmama duygusu içinde bocalar. İçinde yaşayıp kök saldıği toplumdaki ve onun verdiği güvenden yoksundur. Bu yoksunluk hissi birey ile toplum arasında bir kopukluk yaşatabilir ve bireyin sosyal ilişkilerinde birtakım sorunları da beraberinde getirir. Birey zamanla barındığı mekânı deneyimleyerek kültürel ya da sosyal anlamda kendi yaşam biçimi ile mekân arasında bir bağ kurarak kentte tutunur.

1.2.1 Göçmenlik Ağları

Göçmenlik ağları, göç eden bireylerin yeni yaşam alanında bir altyapı kurarak daha sonra gelecek olan göç dalgasına hazırlık yapmak ya da birbirleriyle iletişim kurmak için oluşturulan ağlardır. Wilpert ağ teorisi ile göçmen ağını şöyle

izah eder. “Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hâl alır” (akt. Yalçın, 2004: 50).

Göç veren ülke ile göç alan ülke arasında genellikle akrabalık ağları oluşur. Bu ağlar sayesinde göçmenler daha rahat daha güvenli bir şekilde göç eder. Göç eğer uzun bir zaman devam ederse bu ilişkiler, bu ağlar gelişir ve göçmenler bu ağları takip ederek bilgi sahibi olurlar. Gurak ve Caces’a göre bu ilişkiler ağının gelişimini teşvik eden bir koşul da, göçün devam etmesi ve göçün desteklenmesidir. Çünkü ilk göçlerle birlikte inşa edilen sosyal ağ sonraki göçlerle güçlenerek büyür ve devam eder (akt. Yalçın, 2004, 49).

Sosyal bağlar sayesinde göçmenlerin hangi hedeflere göç edeceğini, istihdam türlerini ve göçmenlere ev sahibi olan ülkeler ile göçmenlerin vatanlarıyla olan bağlantıyı koparmamaya çalışırlar (Paros, 2011). Göçmenler sosyal ağlar sayesinde bir yandan ilk yerleşim sürecindeki göçmenlerle iyi ilişkiler kurarken bir yandan da göçmenler arasında bir köprü oluştururlar (Kindler, Ratcheva, ve Piechowska, 2015:16).

Göçmenler, diğer göçmenlerin hareketini kolaylaştırmak için aracı konumunda hizmet eder ve ilk göç eden göçmenleri yerleşirken birkaç farklı ağın kenarlarında toplanırlar. Bu ağlar göçmenlerin yerleşik düzene geçmelerini sağlayabilir (Curran ve Saguy, 2001:72). Göçmenlik ağları göçmenler arasında bir iletişim aracı görevi görmekte ve göçmenlerin yerleşim alanlarına entegre olmalarında önemli bir ağıdır.

Göçmen ağının sosyal uyumuna yönelik etkilerine bakıldığında, hem olumlu hem de olumsuz yanları görülmektedir. Göçmenlik ağı sayesinde, yeni gelen göçmenin sosyal uyumunu kolaylaştırdığı açıktır. Fakat bazı durumlar ve örnekler bunun tam tersinin de mümkün olduğunu göstermektedir. Göçmen ağları ve var olan bu sosyal ağların içeriği sayesinde, göç edilen yeni ülkedeki hayata göçmenlerin yumuşak bir geçişi ve uyumu söz konusudur. Bu geçişin ardından ekonomik, sosyal, kültürel zorluklarla karşı karşıya kalabilirler. Göçmenler yerleştikleri ülkede hayatını sürdürebilmeleri için iş bulmaları gerekir ve bu zorlu bir sürecin başlangıcıdır. Zira bu süreçte göçmenlerin iş bulamama sorunu ortaya çıkar. Göç ettikleri ülkenin dil bariyerini geçememeleri, sosyal uyum problemi vs. nedenler göçmenleri ekonomik

olarak zorda bırakır. Kemal Dil'in "Göç Olgusuna Göçmenlerin Deneyimleri Üzerinden Bakmak" adlı makalesinin sonuçları da buna benzerdir. Dil (2015:168)'e göre "göçmenlerin göç eylemliliklerinde karşılaştıkları sorunların başında ekonomik sıkıntıların yanında göç ettikleri yerin dilini bilmemeleri gelmiştir."

Sosyal uyum, göçmenlerin göç ettiği ülkedeki yerli halkla iletişim, sosyal ve kültürel anlamda birbirleriyle etkileşim olmaları halidir. Sosyal uyumun toplum yaşamındaki işlevleri (değer yargıları) ve kamu ile halk arasındaki dengeyi korumak ve ekonomik eşitsizliği giderme görevi üstlenir. Çünkü piyasa koşulları geçerli olduğu sürece, toplumun ortak bir değer etrafında dayanışma göstermesi ve eşitsizliğin temel unsurlarını ortadan kaldırması mümkün olmayacaktır (Ongan, 2013:216).

Sosyal uyum, göç edilen ülkedeki göçmenleri topluma hazırlamak için devletin uyguladığı bir politikasıdır. Bu doğrultuda çeşitli kurslar verilerek göçmenler ile yerliler arasındaki bariyerleri ortadan kaldırarak kaynaşmalarını sağlamak ve ortak değerler üzerinden ortak bir kültür sağlamaktadır. Kısacası göçmenlik ağları göçmenlerin kente uyumundan tutun, iş olanakları bulmalarına kadar yardımcı olan ağlardır. Bu ağlar zamanla büyüyerek daha kapsamlı ve resmi kurumlara dönüşmüşlerdir. Bu kurumlar göçmen hemşehri dernekleridir daha düzenli ve ulaşılması kolay alanlardır.

1.2.2. Göçmen Hemşehri Ağları

Hemşehrilik, geçmiş ile gelecek arasında bir geçiş alanını anlatır; göç eden bireyin geçmiş anılarını yanında taşır ve gelecekle ilişki kurar hemşehrilik, aynı coğrafi mekâna ait olması bakımından aynı kültürden olan bireyler arasında kurulan toplumsal bir ilişkiyi tanımlar (Özbay, 2014:98-99). Sosyal ağlar, insanlar arasında iletişimi sağlamanın ötesinde, iş bulma, arkadaşlık kurma, yardımlaşma ve diğer etkileşim araçlarını kullanan bireylerden meydana gelen bir ağlar topluluğudur. Hemşehrilik de bu etkileşim tiplerinden biridir (Aksan, 2015). Hemşehri ağları genel olarak kırsal kesimden büyük kentlere göç etmiş bireylerin, birbirleriyle dayanışma ve yardımlaşma içinde oldukları ağlardır. Bu ağlar göçmenlik ağlarının devamı niteliğindedir ve daha kapsamlıdır. Bu ağlar sayesinde göçmenler kente daha sıkı tutunurlar ve hemşehrilik bağları daha kuvvetlenir.

Hemşehrilik ağları göç edildikten belli bir süre sonra ortaya çıkar ve göç edenler yerleştikten sonra gelecek olan akrabaları için uygun zemini hazırlarlar. Hemşehrilikte ortak mekândan göç etmiş olmak, toplumsal ilişkilerini olumlu yönde etkiler. Hemşehrilik de ortak mekan anlayışına dayalı ortaya çıkan bir etkileşim tiplerinden olup, özellikle doğum yerinden farklı yerde ikamet eden bireyler arasında güçlü bir dayanışma ilişkisi kurarak birbirlerini desteklemeleri sağlamaktadır (Akgiş ve Karakaş, 2018:24).

Hemşehrilikler arasındaki bu dayanışma hem maddi hem manevi anlamda etkisini göstermektedir. Maddi açıdan yoksul aileler bu ağlar sayesinde bulunup yardım edilir manevi olarak kültürlerini aralarında rahat bir biçimde yaşarlar. Başka bir deyişle yerel ağlardan beslenen hemşehri ağları, hayatta kalmak ve yükselebilmek için gerekli bilgi ve kaynak akışını sağlayarak yoksullukla mücadelede önemli bir araç görevi görmektedir. Bu doğrultuda bireyin güçlü sosyal ağlara sahip olması, ona çeşitli imkânlar sunarak yoksulluğun azaltılmasında önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Göçmenler arasındaki ilişkiler ağı; göçmenlerin yeni yerleştikleri ülkelerde, eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında kurdukları ortak köken, soy ve dostluğa dayanan bağlantılar sayesinde oluşmaktadır (Özcan, 2017:202).

Genel olarak göçmen ağlara bakıldığında; hem maddi hem de manevi olarak aynı şehirden göç etmiş bireylerin, göç edilen kentte birbirlerini bu ağlar sayesinde bulup sosyal, ekonomik ve kültürel olarak etkileşime geçmelerini sağlayan bir tür sosyal ağlardır. Bu sayede göçmenler hem kentte daha çabuk adapte olabilirler hem de sosyo kültürel faaliyetlerini daha kolay yürütülebilirler. Hemşehri ağları sayesinde göçmenler kendilerine özel bir kamusal alan yaratabilirler ve bu alanda kendi kültürlerini, kendi dillerini ve inançlarını daha özgür bir biçimde yaşama fırsatı bulurlar.

1.2.3. Göçmenlerin İlk Temas Ettikleri Mekânlar

Göçmenler yabancı bir ülkeye ya da bir kente göç ederken ilk temas ettiği yerler ya terminallerdir ya da göçmen kamplarıdır. Çünkü terminaller kentin bir kapısı gibidir kentte açılmış bir duraktır. Kamplar ise genelde zorunlu kitlesel göçün yaşandığı mekânlarda yapılan bir barınma şeklidir ve kentin dışında yer alır. Zorunlu göç sonucu göçmenler ilk bu kampları deneyimlerler. Bu kamplarda yaşayan

göçmenler kentle olan ilişkisi kesilmiş durumdadır ve bir belirsizlik hali vardır. Kamplarda yaşayan göçmenler, daha dar bir alana temas eder ve hareket alanları oldukça kısıtlıdır.

Kamplar kentin dışlanmış bir mekânıdır, burada yaşayan bireyler de kendini kente ait hissetmezler ve dışlanmış hissederler. Bundan dolayı burada yaşayan göçmenlerde kentle olan bağlantılarında bir kopukluk bir iletişimsizlik vardır. Kamplarda sadece göç edenler yaşadığı için kentte yaşayan yerli halkla etkileşime geçememekle beraber sosyo-kültürel bağlarını geliştiremezler ve alanın dışında kalırlar. Kamplar kentin dışında ve etrafı çevrili alanlar olduğu için göçmenler kenti deneyimlemediği için kendi kabuğundan çıkamamaktadır. Durum böyle olunca göçmenler kentin üvey çocuğu gibi zihinlere kaydedilir, toplumsal ve sosyal alandan tecrit edilir.

Pierre Bourdieu (2003) alan kavramını şöyle açıklar; ‘‘Alan kavramını çok boyutlu konumlar ve faillerin bu konumlara yerleşmesi olarak tanımlar ve gerçekçi yaklaşımın, alan kavramını toplumsal dünyayı özneler arası doğrudan etkileşimlere ve ilişkilere indirgemesine karşı çıkar. Ona göre alandaki yapısal-nesnel ilişkiler ağı, özneler arası görünür ilişkilerin ve etkileşimlerin şeklini ve içeriğini belirler’’¹

Yine Bourdieu yaşam bir oyun alanıdır der ve eğer kentte bir oyun alanıysa ve bu kentin aktörleri oyunun içindeyse o zaman kamplarda yaşayan göçmenler bu oyuna dâhil olamamakta ve oyunun dışında kalmaktadırlar. Bu da her alanın her anda dayattığı bir giriş hakkı olmasıyla ve belli eyleyicileri değil de, diğerlerini seçerek katılma hakkını tanımlamasıyla açıklanır (Bourdieu ve Wacquant, 2003:93).

Göçmenlerin alana dâhil olmaması durumunda toplumsal ve sosyal ilişkilerinin negatif yönde hareket etmesine neden olur. Bu durum göçmenlerde korku ve umutsuzluğa yol açabilir. Göçmenler bir kentin ya da mekânın aktif failleridir hem mekânı etkiler hem de mekâna göre kendilerinde bir değişim dönüşüm meydana gelir. Bu durum, göçmen politikalarının daha iyimser olmasını gerektirir ve göçmenlerin kentin aktif aktörleri olduğu unutulmaması gereken önemli bir husustur.

1 Bourdieu alan ile ilgili şunları belirtir: ‘‘Çözümleyici açıdan alan, konumlar arasındaki nesnel bağlantıların konfigürasyonu ya da ağı olarak tanımlanabilir. Bu konumlar, varoluşları ve kendilerini işgal edenlere, eyleyicilere ya da kurumlara dayattıkları belirlenimler açısından, farklı iktidar (ya da sermaye) türlerinin dağılım yapısındaki mevcut ve potansiyel durumlarıyla, ayrıca diğer konumlarla nesnel bağlantılarıyla (tahakküm, itaat, vb.) nesnel olarak tanımlanırlar’’ Daha fazla bilgi için bkz. Bourdieu, P.-Wacquant, L. J. D. (2003) Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar (Çev: Nazlı Ökten) İstanbul; İletişim Yayınları, s. 79–101.

II. BÖLÜM

KÜLTÜREL KİMLİK

2.1. Kültürel Kimlik

2.1.1. Kültür Nedir?

Literatürde kültür kavramının yüzden fazla tanımıyla karşılaşılmıştır. Kültür kavramı, latince colere fiilinden türetilmiştir. Colere; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamlarını içeren oldukça zengin bir kelimedir. Kültür” kavramının tanıma ilişkin bu temel anlamı daha sonraları; insanın yetiştirilmesi, zihnin işlenmesi, eğitilmesi anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Thompson, 2013: 149).

Kültür teriminin Türkçe karşılığına bakıldığında ekin fiili esas alınarak türetilmiş ve kültür kelimesinin anlamı ile ilgili kök anlamının sonraları ona yüklenen diğer anlamları ve kullanımları etkilediğini belirtilmektedir (Özlem, 2000:142).

Kültür hem bireysel hem de toplumsal bir olgu olarak ele alınabilir. Malinowski'ye göre kültür, kısmen özerk kısmen eşgüdümlü kurumlardan kurulmuş bir bütündür. Bu konu kan bağına ve soy birliğine dayanır ve kültürün iş birliğiyle ya da örgütlenmeyle korunur (Malinowski, 1992:69).

Kültür; bir toplumun yaşam tarzından tutun örf adet, gelenek görenek, günlük yaşam pratiklerine kadar geniş bir yelpazeyi kaplayan bir alandır. Birey ve toplumun hem kendisini hem de dünyayı daha geniş bir perspektifle yorumlamasını ve anlamlandırmasını sağlayan kültür, “ kamusal alanda paylaşılabilir ve kendini tekrar tekrar üreterek kendisine ve dünyaya ilişkin yorumlarının bütününe kapsamaktadır (Cahoone, 2001: 322). Kültür insanoğlunun özünü oluşturan bir olgudur ve sürekli çağın şartlarına göre kendini dönüştüren ve değiştiren bir yapıya sahiptir.

Kültür; insanoğlunun varoluşundan başlayarak kendini inşa ederek ilerlemiş ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Kültür, toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumun paylaşılan ve belleğine kaydedilen yüzyıllar boyunca sürekli bir aktarım içinde olan geniş bir değerler toplamıdır. Tekerlekten füzeye, putperestlikten tek tanrıcılığa bütün maddi ve manevi gelişme aşamaları; insanlığın kültürel birikimini yeniden üreterek devamlılığını sağlayan bir imgeler bütünüdür (Kongar, 1982: 39).

Yakın tarihteki tanımlara bakıldığında kültürün soyut bir kavramdan ziyade semboller, davranışlar, yaşam şekli gibi daha somut öğelerle tanımlandığını görmek mümkündür. Bu da kültürün yaşantıların değerlerin üstüne kurulu bir yapı olduğunu bize göstermektedir. Kültüre geniş bir perspektifle bakılırsa bireyin yeme içme alışkanlığından tutun, giyimine, konuşmasına yani bir sürü unsuru bünyesinde barındırır.

Kısacası kültür insan yaşamında meydana gelen eylemlerin, deneyimlerin, bireyin içinde bulunduğu geleneğin, örf ve adetlerin yaşamını sürdürdüğü ortamın tüm öğelerini kapsayan bir olgudur. Bireyin toplumsal alanda faaliyet gösterdiği tüm olgular, kültürün tabanını oluşturur. İnsanoğlu kültür sayesinde geçmişinden izler taşımakta ve geleceğe doğru kendi kültürünü aktarmaktadır. Kültür, insanlar arasındaki iletişimin ve etkileşimin zeminidir (Swartz, 2011:11). Her toplumun doğuştan beri gelen değer yargıları vardır; bu bakış açısıyla bakıldığında değerler, toplumun ya da toplulukların kültürlerini birbirinden ayıran sosyal dayanışmayı sağlayan ve bir ülke içerisinde birlik ve beraberliği sağlayan etkenlerdir (Seyyar, 2003: 99).

Göç sonrası oluşan önemli olgulardan birisi kültür değişimidir, bu süreçte göçmenlerin göç ettiği yerde kendi kültürünü yaşarken diğer kültürlerden de etkilenmektedir. Buna örnek olarak ABD deki Ahıska Türkleridir. Kolukırık'ın makalesine bakıldığında “Dil bir anlamda kimliğin temel unsuru olarak kabul edilmekte ve toplum kimliğinden ziyade kültürel pratiklerde melezleşme yaşanmaktadır” (Kolukırık, 2011:185).

2.1.2. Kimlik

Kimlik kavramı sosyal bilimlerde en çok tartışılan kavramlar arasında yerini almaktadır. Çok tartışılmasının nedeni kimliğin net bir tanımının yapılamaması ve geniş bir çalışma alanına sahip olması ve birçok bilim dalını ilgilendirmesidir. Kimliğin karmaşık yapıda olması, esnekliği, eğilip bükülmesi de bundan kaynaklanır (Cuhe, 2013: 128).

Kimlik ötekinin bize sorduğu “kimsin?” sorusuna verdiğimiz yanıtta gizlidir ve kendimizi tanımlarken verdiğimiz bilgiler aynı zamanda kimliğimizi oluşturmaktadır. Kimlik, bize kendimizi tanımlama ve nasıl biri olmamız gerektiğine dair ipuçları verirken, aynı zaman da kendimizi yorumlama ve karar verme seçeneğini de bahşeder. Kimlik, bireylerin, benzerliğin ve farklılığının oluşmasında önemli role sahip olan akrabalık, memleket, biyolojik ve kültürel değerler gibi sabit ve kolektif sınıflandırmaları paylaşan sembollerden oluşur. Kimlik tanımına ilişkin bir diğer önemli husus ise, bireylerin, birden çok kimliğe geçişinin esnek bir yapıda olmasıdır; bu da bireyin çoklu kimliklere sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Yaldız, 2014:387).

Kimlik, bireyin niteliklerini toplum içindeki benliğini tanımlayan ve o toplum içinde zamanla esneyebilen bir olgudur. Kimlik bireyin kişiliğini ve içinde bulunduğu grubun özelliklerini taşıyan, benlikleriyle ilişkili ayırt edici bir özelliktir. Benlik olduğumuz veya olmadığımız şey değil, aksine bizzat kendi iç gülerimizle kısıtlanmadan yaptığımız bir şeydir (Giddens, 2010:103).

Bayman’a (2001) göre ise “kimlik” belirsizlikten kaçışın adıdır. Birey bazen kendini boşlukta hisseder ve neye nereye ait olduğunu sorgular. Bu durumda birey kendine bir rota belirler ve izinden gitmeye başlar tam da bu sırada kendi kimliğini bulur. Kimlik bazen kendini kaybettikten sonra tekrar bulduğu ana ve kendini neyle tanımladığının adıdır. Kimlik, hayat çizgisinde kendisini ne üzerine kurguladığı ve kendine en uygun ve doğru olanı bulmasıdır. Bu yüzden kimliği belirsiz durumdan kurtulmanın ve ya bu belirsizlikte kendini sorguladıktan sonra bulunan anlamdır.

İnsanoğlu dünyaya geldikten (doğduktan) sonra bir sosyalleşme süreci içinde kendini bulur ve süreçte birey farklı gruplarla bir etkileşim sürecini de yaşamış olur. Bu süreçte bireyin kimlik inşası üzerinde sosyal çevrenin etkisi büyüktür. Çünkü

bireyin aileden sonraki en önemli sosyalleşme alanı çevresi ve bu çevrede etkileşime giren bireyler ya da gruplardır. Bireyin bu çevreden edindikleri deneyimler kimlik oluşumunda önemli bir paya sahiptir.

2.1.2.1. Kültür ve kimlik ilişkisi

Kültür bir toplumun yaşayış, düşünüş ve gündelik pratiklerini oluşturan araçların bütünüdür ve kimlik bu bütünsellik içerisinde daha küçük olguların tanımlanmasında kullanılan bir nitelemedir. Kültür ile kimlik arasındaki etkileşimi şöyle tanımlanabilir; her toplumun geçmiş anıları, örf ve adetleri vardır, bu olgular toplumdan topluma değişir, zamandan zamana göre de değişir işte tam burada kimlik kendini gösterir ve o kültürün özelliklerini bünyesinde barındıran bir tanımlama olarak karşımıza çıkar. Her toplumun bir kültürü olduğu gibi her kültürün de bir kimliği vardır ve bu ikili arasında her zaman bir bağ vardır. İnsan toplulukları kendi hayat koşulları kapsamında kültürlerinin oluşmasını sağlarken; kültürlerde kimlikleri oluşturur. Bu doğrultuda kimlik ile kültür arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Akça, 2005:9).

Kimlik farklılıklar üzerinden kendini var eder, yani bir tür karşıtlık ögesi üstünden varlığını sürdürür. Toplumlar genelde birçok etnik kökeni bünyesinde barındırır bu da birden çok kimliğin var olmasını sağlar, örneğin Kürt kimliği, Alevi kimliği vs. gibi. Bu kimliklerin bir de kendi farklılıkları üzerinden kurulan kültürleri vardır. Kültür ile kimlik birbirini besleyen birbirinden etkilenen öğelerdir.

Kültür ve kimlik bazen çevresel faktörlerde bu ikilinin oluşmasında etkili olmaktadır. Bu konuda yapılan aşağıdaki araştırma bunu desteklemektedir. “benlik algılarının oluşmasında sadece sahip oldukları aile yapıları değil, aynı zamanda yaşanmakta olan sosyo-kültürel çevre şartlarının da etkili olduğu görülmektedir” (Işıkhana, 2013:151).

Göç sonrası göçmenler için en önemli husus kimlik ve kültürünü yaşatmasıdır. Araştırmalar bakıldığında göçmenler göç ettiği hedef ülkede yerli halk tarafından bir dirençle karşılaşmışlardır. Rabia Küçükdağ’ın yürütmüş olduğu “Mersin’de Yaşayan Sığınmacılar: Yerel Kültür Bağlamında Kimlik Tartışması” adlı tez çalışması sonucunda “Türk vatandaşları, yapılan anketler ve gözlemler neticesinde Suriyeli sığınmacılarla birlikte yeni bir kimlik inşasına direnç göstermiş ve sığınmacıları farklılık ekseninde tanımlamışlardır” (Küçükdağ, 2019:118).

2.1.2.2. Kimliğin Oluşumu

Kimlik bireyin doğumundan sonra başlar ve birçok faktör tarafından etkilenen bir olgudur. Kimliğin oluşumunda bireyin yaşadığı çevresel koşullar çok önemlidir. Çünkü birey doğarken cinsiyeti belirleyen sosyal çevre olmadığını söyleyen Maalof (2000: 25)'a göre bu aidiyetin yönünü belirleyen sosyal çevre olduğunu söyler. Bireyin bunun ötesinde, doğumdan getirilen fiziki özelliklerinin (cinsiyet, ırk, renk gibi) değerleri bir araya getirilerek, içinde ideolojik bir kalıba dökülmesinden kaynaklanan kimlik olduğu ifade edilir (Kılıçbay, 2003:164).

Kimliğin oluşumunda en önemli evre ergenlik evresidir. Ergenlik döneminin önemli olaylardan biri kimlik oluşumudur. Kimlik; bireyin, kendine özgü olan hareketlerin ve değerlerin, kendisi hakkındaki görüşünü ifade eder. Kimlik üzerinde diğer insanlarla etkileşim, bireyin kendi duygu ve düşünceleri etkilidir. Kimlik birey tarafından yapılandırılır. Kimlik dinamiktir, bireyin yeteneklerini, inançlarını, her alandaki yaşantılarını kapsar. Erikson'a (1968) göre kimlik gelişiminin epigenetik doğası gereği, önceki dönemlerde kurulmuş özdeşimler bu dönemdeki kimlik oluşumunu etkilemektedir. Kimlikler, baskın ve egemen kurumlardan kaynaklanabilseler de yalnızca toplumsal aktörler onları içselleştirdiğinde, kendi anlamlarını bu içselleştirme etrafında örgütlediğinde kimlik haline gelirler (Castles, 2006: 13).

2.2. Sosyal Kimlik Kuramı

Henri Tajfel ve John Turner tarafından öne sürülen bu kuram 1970'lerin ortalarında geliştirilmiştir. Kuram, grup üyeliğini, grup süreçlerini ve gruplar arası ilişkileri ele almaktadır. Grup, bireyin dışında var olan bir nesne olarak değil, bireyin benlik kavramının bir parçası olarak ele alınmalıdır. (Demirtaş, 2003:124).

Sosyal kimlik kavramı, birçok bilim dalını içinde barındıran geniş bir kuramdır. Felsefeden edebiyata, sosyolojiden siyasete kadar birçok farklı alanda kendisini göstermiş ve yıllardır üzerinde durulan önemli bir kavramdır. Sosyal kimlik kuramı, hem bireysel hem toplumsal çalışma alanların yapılabildiği bir alandır. Sosyal kimlik kuramı, gruplar arası ilişkilerde bireyin benliğini tanımlanmasında farklı bir bakış sunmaktadır. Gruplar arası algıların ve davranışların açıklamasında bu kuram daha etkin bir yol izler.

Kuramın temel varsayımları şöyledir (Demirtaş, 2003:129) ;

- Bireyler, kendilerini üyesi oldukları sosyal grubu dikkate alarak tanımlar ve değerlendirirler bu da sosyal kimliklerinin oluşmasında etkili olur.
- Sosyal çevredeki diğer gruplar, bireye, kendi grubunun konumunu değerlendirmesi için bir temel oluşturur. Üyesi olunan grubun konumu, benzeri diğer gruplarla yapılan “sosyal karşılaştırma” sonucu belirlenmektedir.
- İnsanlar, olumlu bir sosyal kimlik edinmek ve benlik saygılarını yükseltmek için bu sosyal karşılaştırmayı gerçekleştirirken, kendi gruplarını kayırarak algılama ve diğer grubu da küçümseme yönünde bir yanlılık gösterirler.

Yukardaki maddelerde belirtildiği gibi sosyal kimliğin oluşumunda, içinde buldukları grup değerleri ve grup içinde yaşanan etkileşimlerin etkili olduğunu söylenebilir. Sosyal kimlik kuramı varsayımlarını incelendiğinde; birey bulunduğu ortamın ya da grubun benlik saygısını kazanmak ister ve bunu da diğer grupla karşılaştırarak kazanmaya çalışır. Birey kendi benliğini öne çıkarmak için diğerlerini küçümser. Bu durum, en küçük grup paradigması araştırmalarıyla elde edilen bilgilerle ortaya çıkarmıştır (Demirtaş, 2003:130).

Göç bağlamında ülkelerinden göç eden bireylerin hedef ülkedeki, kendi iç grupları içerisinde sosyal kimliklerini oluşturduklarını söylenebilir. Göçmenler kendi iç gruplarında kültürel ve sosyal faaliyetlerini daha kolay gerçekleştirebilirler. Bu anlamda sosyal kimliğin oluşumunda gruplar içindeki etkileşimlerin yeri önemlidir.

2.3. Çok kültürlü Toplumlar ve Kimlik

2.3.1. Çok kültürlüğün Tanımı

Bir toplumda farklı etnik grupların, farklı dil, din ve cinsiyete sahip olan birey ve grupların yaşam şekli, kültür, düşünce ve dini yaşantılarını kamusal ya da özel alan fark etmeksizin özgürce yaşayabildikleri, hiçbir kurum tarafından ayrımcılığa maruz bırakılmadıkları bir alandır. Küreselleşmenin git gide arttığı bu dönemlerde homojen bir toplum ya da bir ülke neredeyse kalmamıştır. Her toplum bünyesinde bir sürü etnik grup ve farklılıklar barındırmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hemen her toplum, gittikçe daha çok kültürlü ve daha geçirgen olmaktadır (Erincik, 2011:226).

İletişim ve sosyal ağlarındaki hızlı gelişmelerin ulus-devlet içinde farklı kültürlerin yaratması ve her şeyin birbirine karışarak, hepsinin etkisini taşıyan karışık bir kültürün ortaya çıkması çok kültürlüğün göstergesi olabilir (Yalçınkaya vd. 2012: 5; Vatandaş, 2002: 234). Bir toplumda birden çok kültür varlığını sürdürebilir, bu açıdan bakıldığında kültürü oluşturan bireylerin veya topluluğun bireysel farklılıklara saygı, özgürlük ve hoşgörü ilkeleri, çok kültürlülüğün önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Şahin, 2009: 248-249).

Çok kültürlü toplumlar aynı zamanda çok kimliğin olduğu toplumlardır. Örneğin etnik kimlik, kültürel kimlik, siyasi kimlik vs. bu kimlikleri bir sonraki bölümde detaylı olarak anlatılmaktadır. Çok kültürlüğün beraberinde getirdiği bazı sorunlar vardır, heterojen toplumların içinde birden çok etnik köken var ve bu etnik kökenlerin farklı kültürleri vardır. Karma kültürlere sahip toplumlarda bireylerin kendini tek bir kültüre sahip hissetmesi olanaksızdır, çünkü birey, toplum içerisinde birden çok kültüre maruz kalır ve baskın olan kültüre doğru evrilir. Parekh (2002: 213) göre farklı kültürlerin bir arada yaşama ortamı bulması yönünden, çok kültürlülük birlikte yaşayabilme ortamına önemli katkıda bulunmaktadır.

Çok kültürlülük farklı kültürlerin dil, din, renk fark etmeksizin bir arada çatışmadan yaşadığı bir toplum şeklini ifade etmek için kullanılır. (Adıgüzel, 2016: 165). Farklı kesimlerden bireylerin aynı toplum bünyesinde yaşaması, çok kültürlülüğün yaşandığının kanıtıdır. Her kültürün kendisine göre ritüelleri, dilleri ve kutsalları vardır, bu öğelerin korunması ve saygı gösterilmesi gerekir.

2.3.2. Çok Kültürlü Toplumlar

Bir ülkede ne kadar çok etnik kökene sahip ırk varsa o kadarda farklı kültür vardır. Tabii kültür sadece etnik kökenden farklılaşmamakta, aynı zamanda coğrafi bölgeden bölgeye göre de değişmektedir. Çok kültürlülük tarihine göz attığımızda, 1960'lı yıllarda, İngilizce konuşulan ülkelerde, Avrupalı olmayan göçmenlerin kültürel ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan çok kültürlülük, o tarihten günümüze kadar yaygın olarak görülmüştür. Bu sorunun çözümünde Avrupa Birliğinin kurulmuş olması önemli derecede etkili olmuştur. Avrupa birliği hem azınlık kültürlerini hem de çoğunlukta olan kültürleri korumuştur. Avrupa Birliği; kültürel çeşitlilik kavramı, barış ve demokrasi için, farklı ülke ve kültürlerin barışçıl ve uyumlu etkileşimi kavramı üzerine inşa edilmiştir (Gençer, 2011:192).

Osmanlı tarihine göz atıldığında, çok kültürlü hayatın en güzel yaşandığı toplumlardan birinin, Osmanlı toplumları olduğunu görülmektedir. Osmanlı toplumlarında Müslim ve gayrimüslimler bir arada yaşamakta ve sosyal yaşam bakımından devlete karşı farklı sorumluluklar almaktaydılar. Kendi kültürlerini ve inançlarını hür biçimde yaşıyorlardı. Osmanlı devleti oldukça heterojen bir topluma sahipti ve egemenliği altında birçok inanç grubu, farklı kültür ve farklı kimlikler barındırmakla beraber çok kültürlü toplumlara en iyi örnektir. Osmanlı, egemenliği kapsamında tektip bir insan topluluğunu barındıran bir yapı oluşturmamış; aksine değişen ve kültür çeşitliliğini artıran topluluklara daha ilgili olmuştur (Anık, 2012:121).

Çok kültürlü toplumlarda birden çok kültürün olması bazen topluluklar arasında çatışmaya neden olabilir. Toplumlar arasındaki bu çatışmanın nedeni bireylerin ya da baskın kültürün diğerlerini ötekileştirmesinden kaynaklanır. Bu durumda taraflar birbirine saygı duymazsa toplumdaki çatlaklar büyür ve onarılması zor olur. Bu sürecin yaşanmaması için toplumsallaşma sürecini taraflar, herkesin eşit bir şekilde kültürünü yaşaması için uygun koşulları sağlaması gerekir. Çok kültürlü toplumların oluşmasında göç eden topluluklar da önemli bir yere sahiptir. Kültürel farklılığın oluşması için göç, önemli bir unsurdur (Tirab, 2016:15).

Genel bir değerlendirme yapıldığında, günümüzde küreselleşen dünya ile birlikte çok kültürlü olmayan bir ülke nerdeyse kalmamıştır. Küreleşmenin artması ve göçün küresel ölçekte sürekli kendi varlığını hissettirmesi çokkültürlü toplumlar yaratmasına olanak sağlamıştır. Göçmenler kendi kültürleriyle birlikte göç ederler ve ulaştıkları toplumun hem kültüründen etkilenir hem de kendi kültürünü bulunduğu mekâna yayarlar. Bu durum çok kültürlü toplumların oluşmasında göçmenlerin önemli bir role sahip olduğunu gösterir. Küreselleşen dünyada, kitle iletişim araçları ile ilgili yaşanan teknolojik, sosyolojik ve ekonomik gelişmeler sayesinde, kültür geçmişe kıyasla daha kısa zamanda yayılmıştır (Gençer, 2011:194).

Çok kültürlü toplumlarda kültürel çeşitliğin yanında ele alınan başka bir konu ise “kimliktir”. Kültürel farklılığın olduğu toplumlarda kimliğin çeşitlenmesi de çok olur, çünkü her toplumun ayrı bir kültürü olduğu için ayrı bir kimliğin olması da olağan bir durumdur. Çokkültürlü toplumlarda kimlik konusunu bir sonraki başlık altında detaylıca anlatılmaktadır.

2.3.3. Çok Kültürlü Toplumlarda Kimlik

Çok kültürlü toplumlarda görülen önemli olaylardan biri kimliktir. Farklı kimliklerin toplum içerisinde olması çok kültürlü toplumların oluşmasının yanında aynı zamanda toplum içerisindeki farklı kimliğe sahip grupların çatışmasına da neden olmaktadır. Bu konunun en temel sorunu, farklı benlik ve kimliklere sahip grupların yaşam şekillerinin, manevi ve dünyevi değerlerinin birbirinden farklı olması aynı zamanda sosyal ve toplumsal yaşantılarında beraber nasıl uyum göstereceklerinin ve bu konuda net bir çözümün olmamasıdır (Işıtan, 2017:122).

Kimlik, insanoğlunun doğumundan başlayarak ölümüne kadar kendini tanımladığı bir nesnedir. Bu zaman diliminde kimliği değişebilir, dönüşebilir ve bu değişim ve dönüşümlerde yaşadığı toplum yapısı, yaşadığı çevre önemli bir rol oynar. Çok kültürlü toplumlarda kimlik çeşitliliği fazladır ve her etnik grubun kendini tanımladığı bir kimlik mutlaka vardır. Bu durum bazen toplumlar arasında bir çatışmaya yol açmaktadır; çünkü her kimlik, her iktidar tarafından kabul görmemektedir ve küreselleşme ile birlikte toplum içindeki azınlık grupları kendi kimliklerini talep etmeye başlamışlardır. Dünyanın küresel bir köy haline gelmesi, toplumların içindeki farklı etnik gruplar için bir avantaj haline gelmiştir; çünkü teknolojinin bu kadar çok geliştiği yerlerde insanlar seslerini duyurmakta zorlanmamışlardır ve taleplerini tüm dünyaya yaymak için teknolojiden, sosyal ağlardan yararlanmışlardır.

Geleneksel toplumlara bakıldığında çok kimlikli bir toplum yapısının olduğunu ve kimlikler arasında bir ayrışma olmadığını görmek mümkündür. Ancak 19. yy'dan sonra ulus devletlerin kurulması ve milliyetçilik akımının öne çıkmasıyla birlikte kimlikler arasında bir çatışma ortamı yaşanmıştır. Ulusal kimliğin önem kazandığı bu dönemde ülkelerin içindeki azınlık kimlikleri, görmezden gelinmiştir. Ulus devletlerin ortaya çıkışı ile birlikte, kendi sınırları içinde ikamet eden yurttaşların ulusal kimliklerini, daha ön plana çıkararak daha önce önemli işlevi olan etnik ve dini kimlikler önemini kaybetmiştir (Şimşek ve Ilgaz, 2007:194).

Günümüze doğru gelindiğinde, küreselleşmenin tüm dünyaya hâkim olması ulusal kimliği zayıflatmıştır. Toplumsal yapının zayıflaması ile birlikte daha çok bireysel kimliğin ön plana çıktığını görülmektedir. Günümüz toplumları daha çok ulusüstü kimliklere bürünmüş ve insan hakları, adalet ve evrensel ilkeler üzerinden bireyler kendini dönüştürmüştür. Ulusal kimliğin zayıflamasıyla yerel kimlikler güç

kazanmış ve desteklenmiştir. Küreselleşme ile beraber çokkültürlülük bir sorun olarak algılanmış ve bu sorun, ulus-devlet egemenliğindeki azınlık hakları ve kimliklerinin tanınması ile ilgilidir (Şimşek ve Ilgaz, 2007:196).

2.4. Kimlik Çeşitleri

Kimlik, bireyi niteleyen bir olgudur ve sosyal hayat içinde değişen dönüşen bir yapısı vardır. İnsan kimliği sosyal ve geniş bir olgudur, çünkü kimliği oluşturan öğeler arasında kültür, milliyetçilik, din vs. gibi bir sürü etken vardır. Yani toplumsal üretim araçları, bazı kimliklere sahip bireyler yaratmaktadır (Aşkın, 2010:216). Kimlikler özellikleri bakımından farklı olabilirler ve çeşitlenebilirler. Aşağıda incelenen kimlik çeşitleri şunlardır: ulusal kimlik, kültürel kimlik, toplumsal kimlik, hibrit kimlik, göçmen kimliği ve siyasi kimliktir.

2.4.1. Ulusal Kimlik

Birinci dünya savaşıyla birlikte yıkılan imparatorlukların yerini ulus devletler aldı. Modern devlet de denebilen, ulus devletlerin kendi milli duygularını niteleyen bir ulusal kimlik ihtiyacını doğurmuştur. Ulus devlet kendi benliğini yurttaşların ortak kültürü ve ortak dilini kapsayan bu kimliğe ulusal kimlik denmiştir. Bauman'a (2019:32) göre ulusal kimlik, diğer kimliklere benzemeyen bir kimliktir ve ulusal kimliğe karşı bir eylem düşünülemez, sadece devletin kendi çıkarına hizmet eder. Kısacası ulusal kimlik devletin diğer ülkelere karşı milli duygularını niteleyen ve ülkenin tamamını kapsayan bir kimlik çeşididir. Ulusal kimlik, ulusal kültürün inşası ile ulusal devletin hâkimiyetinde, belli bir toprak parçası üzerinde hâkimiyet gösteren devletin içinde yaşayan tüm vatandaşların, ortaklaşa yaşadıkları ve hissettikleri milli duyguların ortaya çıkmasıdır (Mora, 2008:4).

2.4.2. Kültürel Kimlik

Küreselleşme dolayısıyla; yaşadığımız evrenin giderek daha küçülmesi ve insanlar arasındaki iletişimin ve etkileşimin daha fazla artarak tüm dünyaya yayılmasıdır. Bu süreçte ulusal alandan çıkılarak daha parçalanmış her toplumun grubun kendini ifade ettiği kimlikler daha ön plana çıkmıştır. Bu kimliklerden birisi de kültürel kimliktir. Kültürel kimlik, bir toplumun gelenek göreneğinden başlayıp yaşam tarzlarına kadar geniş bir alanı kapsayan bir olgudur. Her toplumun kendi değer yargılarını niteleyen kültürel kimlikleri vardır ve toplumdan topluma göre

değişkenlik gösterir. Bu kimlik türü daha çok çokkültürlü toplumlarda görülür. Göç çokkültürlü toplumların oluşumunda önemli bir yerinin olmasının yanı sıra, kültürel kimliğin yayılmasında da etkilidir. Göç eden birey veya topluluklar kendi kültürüyle birlikte gelmektedir ve kendi kültürünü göç ettiği yerde yeniden inşa etmektedir. Kültürün değişim ve gelişim olgusu kimlikte de kendini göstermektedir (Tacoğlu, Arikan ve Sağır, 2012:1947).

Göçmenlerin kendi benlikleri, dillerini, kültürleri ile birlikte göç ettikleri hedef ülkede, çeşitli sorunlarda karşı karşıya kalabilirler. Bu sorunlardan birisi de kültürel kimliklerini koruyup koruyamadıklarıdır. Göçmenler göç ettiği ülkelere, o ülke kültürünün içinde kendini bulur ve iki kültürün karşılaşma anında bir çatışma olabileceği gibi, bir uzlaşım da olabilir. Bu tamamen o ülkenin sosyal ve uyum politikasına bağlıdır ve bunun yanında da yerel halkın göçmenlere verdiği reaksiyon da çok önemlidir. Eğer göçmenler ile yerel halk arasında kültürel anlamda bir köprü kurulursa; göçmenlik süreci daha uzlaşmacı bir hal alır. Tam tersi bir durum olursa, yani yerel halkın göçmenlere bakış açısı olumsuz yönde olursa, göçmenler kültürel kimliklerini yaşama süreci zorlaşır ve iki toplum arasında bir kopukluk olur. Bireyler, göç ettikten sonra, gittikleri mekânın sosyo-politik ortamına göre, bazı dini, kültürel alışkanlıklarını terk ederler veya en azından belli bir süre için bırakabilirler (Işık, 2018:33).

Kültürel kimlik sürekli değişim içinde olan bir süreçtir, bireyler hem kimliklerini muhafaza ederler hem de toplumun şartlarında meydana gelen değişimlere ayak uydururlar (Bilgin ve Oksal, 2018:86). Bu süreç içerisinde toplumda meydana gelen değişimler, kültürel yapıda da değişikliğe neden olur ve kültürel kimlik toplumun dinamiklerine göre bir biçim alır.

Küreselleşme süreci ile kültürel kimlik arasında dikkat çekici bir nokta olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek, çünkü bugün küreselleşme ile dünyanın her kıtasında bireyler kendi kimliklerinin farkına varmış, kimliklerini korumaya ve yaşatmaya çalışmışlardır. Bu noktada kültürel kimliklerini öncelikle kendi bulunduğu toplumda kabul görmek için çalışmışlar daha sonra kendi kimliklerini güvence altına alabilmek için siyasi otoriteden talep etmektedirler. Genelde toplumdaki azınlık gruplarının kimlikleri örselenmekte ve bir kenara itilmekteydi ama küreselleşme ile ortaya çıkan evrensel hukuk, adalet ilkeleri toplumları haklarını aramaya teşvik etti. Bu süreçte bazı toplumlar kendi anadillerini, anadillerinde eğitim haklarını kültürel

tarihlerinin tanınması ve ulusal anlamda kabul görmesini talep ettiler. Uzun yıllar boyunca ihmal edilmiş olan bu talepler, kültürlere ilişkin konuları siyasetin gündemine taşıyarak, siyasi otoritenin var olan bu değerleri, sorgulanmasını sağladılar (Akdemir, 204:44).

Genel olarak küreselleşme, göç, çokkültürlülük gibi etkenler kültürel kimliğin inşa sürecinde etkili olan olgulardır. Küreselleşmeyle birlikte etnik kimliklerin ön plana çıkması, kültürel kimliğin gelişimi ve kimlik içindeki değerlerin ortaya çıkması bu süreci hızlandırmıştır. Böylece toplumun bastırılan değerleri yavaş yavaş açığa çıkarken, diğer yandan etnik azınlıklar kendi manevi değerlerini talep etmeye başladılar.

2.4.3. Toplumsal Kimlik

Toplumsal kimlik diğer kimlik çeşitlerine göre daha geniş bir alanı kapsar. Belirli grupların diğer gruplardan farklarını öne çıkarır. Bir diğer adı kolektif kimlik olan toplumsal kimlik, geçmişten izler taşır, toplumun geçmişini, dini sembolleri, anılar örfleri, genel olarak kolektif bellekte bir yolculuğa çıkararak ve geçmiş anılara ekleme yaparak kendini inşa eder. Özdemir'e göre toplumsal kimlik: bireyin benimsediği sosyal alanın değerlerine, normlarına, akıl yürütmesine, sanatına, diline, dinine, gelenek ve göreneklerine ve diğer yapılara karşı geliştirdiği bir aidiyet duygusunu gösterir (Özdemir, 2001:108).

Kolektif/toplumsal kimlik; kendi çevresinde meşru bir alan inşa etme talebinde girişiminde bulunurlar. Bu alan toplumsal kimliğin inşası için uygun bir zemine sahip olması gerekir. Keyman'ın da belirttiği gibi, kimlik talepleri ve tanınma siyaseti, kendi ekseni etrafında enine boyuna tartışılıp değerlendirilmesi kolektif kimlik için daha yararlı olacaktır (Keyman, 2007:217-230).

Toplumsal kimliğin zamansal uzamındaki anılarının ve toplumsal aidiyetin de üzerine inşa ediliyor olması, kültürel kimlikle olan bağlantısından kaynaklanır. Böylece toplumsal kimlik, bir değerler etrafında toplanıp birleştirici bir eğilime sahiptir

2.4.4. Hibrit Kimlik

Hibrit kimlik daha çok küreselleşme sonucunda oluşan çok kültürlü toplumlarda oluşan bir kimlik çeşididir. Özellikle göç sonucu göçmenlerin kendi kimliklerini başka ülkeye taşımışlar ve oradaki kültürden kimliklerden

etkilenmişlerdir. Bu durumda hem kendi kültürlerini ve kimliklerini korumuşlar hem de göç ettikleri yerlerdeki yerel kimliklerden etkilenerek mevcut kimliklerin üzerine bir ekleme yapmışlardır. Bu iki kimliğin ya da kültürün birleşiminden oluşan kimliğe hibrit kimlik denir. Hibrit kimlik her ne kadar yeni bir olgu gibi görünse bile aslında daha önce inşa edilmiş bir kimliktir. Buna göre hibrit kimlik serüveni yeni bir olgu olmanın dışında tarihsel olaylar sonucunda toplum nezdinde yaşanan değişim ve dönüşümlere dayanarak ortaya çıkan bir olgu olmuştur (Chambers, 1994).

Göçmenlerin kendi anlatılarını yerel kültürle bağdaştırarak yeni bir hibrit kimlik oluştururlar. Bu süreçte göçmenler hem kendi dillerini ve kültürlerini korurlar hem de küreselleşmenin beraberinde getirdiği çokkültürlülük içinde daha fazla etkileşim bulma ve entegrasyon sürecine daha hızlı adapte olabilirler. Melez kimlik de denilen hibrit kimlik; toplumların birbiriyle birleşiminden sonra çıkan ve geçmiş ve şu anki durumun ortak bir sonucudur. Örneğin Almanya'ya göç eden Türklerin oluşturduğu kültüre Alman- Türk kültürü denildiği gibi.

2.4.5. Göçmen Kimliği

Göçmen kimliği, göçmenlerin göç ettiği ülkedeki insanların göçmenleri nitelikleri, kültürleriyle özdeşleştirdiği kimliktir. Devletler göçmenler için çeşitli politikalar uygular ve bunda başarılı ya da başarısız olabilir. Göç sonucunda kimlikler değişebilir, melezleşebilir ya da asimilasyon politikaları ile tamamen değişebilir. Bu olasılıklardan birisi de kültürel melezleşme tartışmaları olarak önümüze koymaktadır (Demirhan, 2019:103). Kültürel melezleşme iki kültürün çakışmasıyla ortaya çıkan bir alternatif alandır.

Alpman'a (2018:38) göre göçmenlerin kimliği, göç eden bireylerin önceden sahip olduğu ve kimliği oluşturan öğeleri (kültürel, etnik, dini vs.) ile göç ettikleri hedef ülkedeki kültürel ve sosyal alan arasındaki bağı dikkate alır. Bu ilişkinin göçmenleri nasıl etkiledikleri ve kimlikleri nasıl inşa ettiklerini sorgulanır. Bundan dolayı göçmen kimliği, sosyal yapıdaki ilişkiler içerisindeki aktörler tarafından inşa edilen bir olgudur (Alpman, 2018:38-39).

Kimlik bir süreçtir ve süreci deneyimleyerek ortaya çıkar yani kendiliğinden oluşan bir olgu değildir. Bu süreç içerisinde kimliğin oluşumunu etkileyen çeşitli faktörler; sosyal yapı, kültürel ilişkiler, siyasi aktörler vs. gibi etkenlerdir. Göçmenler özelinde bakıldığında, göç öncesi kimlik ile göç sonrası kimlik arasında nasıl bir farkın olduğudur ki nitekim göç öncesi ve sonrasında önemli değişimler

olduğu aşikârdır. Bu fark, göçmenlerin göç ettiği yerdeki konumuna ve ev sahibi toplumla göçmenler arasındaki kültürel ve sosyolojik ilişkilere göre dizayn edilir. Bu süreçte göçmen kimliğinin inşa edildiği toplumun sosyo- politik konumu, göçmen kimliğinin tanınmasında önemli role sahiptir.

2.4.6. Siyasal Kimlik

Siyasal kimlik; toplumun tümünün değil de belli bir zümrenin düşünce tarzını tanımlamada kullanılan bir olgudur. Siyasal kimlik bazen de bireysel olarak kendini bir zümrenin üyesi olarak tanımlanır. Dolayısıyla siyasal kimlik, bireylerin kendilerini bir grubun üyesi olarak sınıflandırmasında doğrudan ilişki kurulabilir (Göksu, 2013:74).

Siyasi kimlik, ulus devletler ortaya çıktıktan sonra daha önem kazanmışlardır. Çünkü ulus devletler daha çok milli duyguların ağır bastığı toplumlardır ve bu toplumlarda siyaset her zaman ana gündemdir. Bundan dolayı siyasal kimlikler her zaman toplumun üzerinde konuştuğu olgular olmuştur. Siyasal kimlik bir devletin siyasi kültürünü de yansıtır ve belli bir topluluğun ortak ideolojilerini bir şemsiye altında toplayarak diğerlerine karşı savunur. Siyasal kimlik taşıdığı anlam bakımından bakıldığında tarafsız bir kimlik çeşidi değildir; çünkü “Tanımlandığı ve kabul edildiği anda, bireyin kim ve ne olduğunu, neye inandığını ve ne istediğini anlattığı olguyu düşünmesidir” (Weeks, 1998 akt, Göksu, 2013:74). Tanımlamalarda da görüldüğü gibi siyasal kimlik bireysel bir kimlik değildir, aksine bir topluluğun, bir fikrin etrafında toplanan insanların kimliğidir ve kolektiftir. Siyasetin aktif olduğu ülkelerde siyasi kimlikler daha ön plandadır; çünkü siyasi kimlik bir toplumun inandığı ve gerçekleştirmek istediği ideolojileri bünyesinde barındırır.

2.5. Kültürleşme

Kültürleşme; iki ya da daha fazla kültürün bir araya gelerek sürekli etkileşim içinde ilişki kurduğu ve ilişkiler sonucunda ortaya çıkan bir üründür. Güvenç’e (2002) göre kültürleşme farklı kültürlerin bir araya gelmesi daha çok kültürün karşılıklı etkileşim sonucunda değişime uğraması anlamına gelir.

Kültürleşme sürecinin başlıca nedenleri arasında göç gelmektedir. Göç sonrası toplumun dinamiklerinde meydana gelen değişimler kültürleşmeye de olanak sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında göç olayı göçmenleri toplumsal bağlarından

koparmakta ve biyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlar başta olmak üzere pek çok açıdan değişime uğramaktadırlar (Zafer, 2016:78).

Birsen Şahin'in Almanya'da yaptığı "Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme" araştırma sonuçlarına bakıldığında;

"Türk kültürü ile Alman kültürünün birlikteliğinden ziyade birinin ön plana çıkmasını yönlendirdiği ve bu nedenle de özellikle 3. kuşaktan itibaren Türk kültürünü benimseme düzeyinde bir düşüş yaşanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır"(Şahin, 2010:125).

Göç sonrası göçmenlerde belli bir sürenin geçmesinden sonra bir kültürün baskın olduğu ve ileriki kuşakların bu kültürü benimsediği ortaya çıkmaktadır. Göç sonrasında bireylerde kültürleşme bağlamında sosyo-psikolojik sorunlarda meydana gelmektedir. Özellikle yerel halkın göçmenlere karşı olan olumsuz davranışları göçmenlerde strese neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında;

" Türkiye'de yaşayan Suriyeli öğrencilerin ülkemize zorunlu göç etmeleri sonucunda hem göç öncesi ve sürecinde yaşadıkları hem de göç sonrası kültürleşme deneyimlerine bağlı sorunlar, kültürleşme stresi düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir" (Karataş ve Baloğlu, 2018:985).

2.6. Çatışma ve Entegrasyon

Göç sonrasında meydana gelen olaylardan bir tanesi de çatışma ve entegrasyondur. Çatışma; göçmenlerin göç ettiği toplumda uyumu sağlayamamasıdır. Göçmenler göç ettikleri hedef ülkede yerel kültüre, dile ve yaşam koşullarına ayak uydurmak durumunda kalabilir. Bu konuda Ünal'ın da ifade ettiği gibi, "Türkiye'ye göç eden veya sığınan göçmenler, kentlerde sosyal dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, ötekileştirme, kayıt dışı çalışma, yoksulluk gibi sorunlarla baş etmek durumunda kalabilmektedirler" (Ünal, 2014: 68).

Türkiye'deki göçmenlerin entegrasyon sorunları ülkenin hem ekonomik hem de güvenlik açısından sorunları göz önüne alındığında entegrasyon süreci zorlanmakta ve uzamaktadır. Bu durum Türkiye ekonomisine ağır maliyetler vermektedir (Sadoğlu, 2017:166).

2.7. Kültürel Kimliğin Gücü

Kültürel kimliğin gücü; bireylerin kendi kültürüne bağlılık derecesini gösteren bir araçtır. Gudykunst'a (2015:83) göre kendimizi nitelendirirken kültürümüze ne kadar değer verip vermediğimizi açıklayan bir derecelemedir. Yani kendi kültürümüzle ne kadar uyumluyuz? Kültürümüz bizi ne kadar etkiliyor? Gibi sorulara verdiğimiz yanıtlar kültürel kimliğimizin gücünü gösterir. Kendini kültürüyle güçlü bir şekilde tanımlayan toplumların kültürel kimlik gücü yüksek çıkar. Bireyler yabancılarla iletişime geçerken kendini kültürüyle ne kadar tanımladığı ve diğerleriyle iletişim kurarken kendini kültürünün bir üyesi olarak görüp görmediği çok önemlidir. Bu bağlamda göçmenlerin kültürel kimlikleri bulunduğu toplumun koşullarına göre direnç dereceleri farklılıklar göstermektedir.

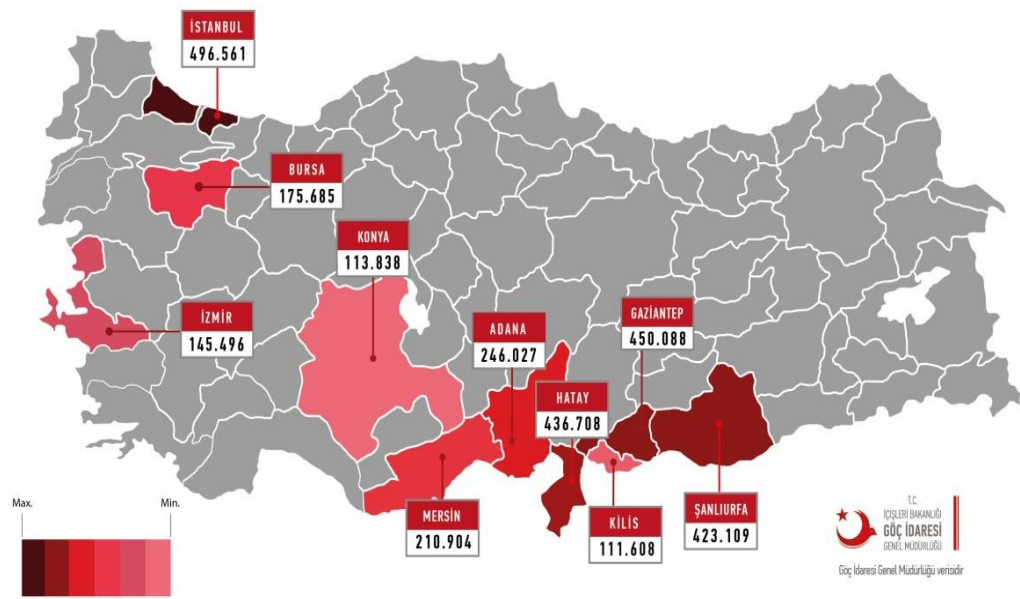
2.8. Kültürel Kimlik Bağlamında Suriyeli Göçmenlerinde Kültürleşme

2.8.1. Suriye İç Savaşının Başlaması ve Kitlesele Göç Hareketliğinin Başlangıcı

2010 yılında Tunus'ta bir gencin haksızlıklara karşı kendini yakarak protesto etmesiyle başlayan olaylar kısa sürede tüm Ortadoğu coğrafyasını etkisi altına almıştır. Bu olaylar ile başlayan iç savaşlar ve kanlı çatışmalar Ortadoğu bölgesindeki hemen her ülkeyi etkisi altına almış ve burada yaşayan halkı göç etmeye zorlamıştır. Bu ülkelerden (Mısır, Ürdün, Yemen, Bahreyn, Libya) en çok etkilenen ülke hiç şüphesiz Suriye'dir. Suriye iç savaşı; sivil halkın Beşşar Esad rejimine karşı ayaklanması ve yapılan hukuksuzluk, yolsuzluk ve işsizliğe karşı protesto gösterileri düzenlemeye başlamalarıyla başlamıştır. Rejimin sert müdahale karşısındaki göstericiler daha fazla tepki göstermiş ve sonuçta kısa sürede bütün ülkeye yayılmıştır. Ortadoğu coğrafyasında yaşanan bu olayların nedeni bir gencin kendini yakması elbette değildir, uzun yıllar boyunca bu ülkelerdeki yönetimlerin yolsuzlukları, hukuksuzları ve artan işsizlik bunun asıl nedenidir. Toplumsal alanda biriken enerjinin taşınamaz hale gelmesi sivil alanda bir patlamaya dönüşmüş ve kendini yakan gencin bu ateşe kibrit çakma deyimine benzemiştir.

Asıl konuya geri dönülürse, Suriye iç savaşının kitlesele göç hareketlerini başlatması ve bu göçlerle sorunun daha büyük bir alana yayılmasına neden olmuştur. Suriye iç savaşında milyonlarca insan evini, toprağını, ülkesini terk etmek zorunda

kalmış ve dünyanın dört bir yanına göç etmiştir. Savaş sırasında yüz binlerde insan hayatını kaybetmiş ve insanlar ağır dramlar yaşamış ve hala yaşamaktadır. Kitlesel göç hareketlerin en çok komşu ülkeler etkilenmiştir. Göçmenlerin büyük bir çoğunluğunu Suriye'nin dört komşu ülkesi olan; Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak ev sahipliği yapmaktadır (Orhan, 2014:39). Bu ülkelerin başınca Türkiye gelmektedir. Türkiye ilk günden beri Suriyeli göçmenlere evini açmış ve göçmenlere sosyal yardımlarda bulunmuştur. Bu süreç içerisinde milyonlarca Suriyeli göçmen Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye göç eden Suriyeli göçmenlerin önemli bir bölümü Gaziantep ilinde yaşamaktadırlar.

Şekil 2.1. Türkiye'deki 10 Kentte Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin Dağılımı².

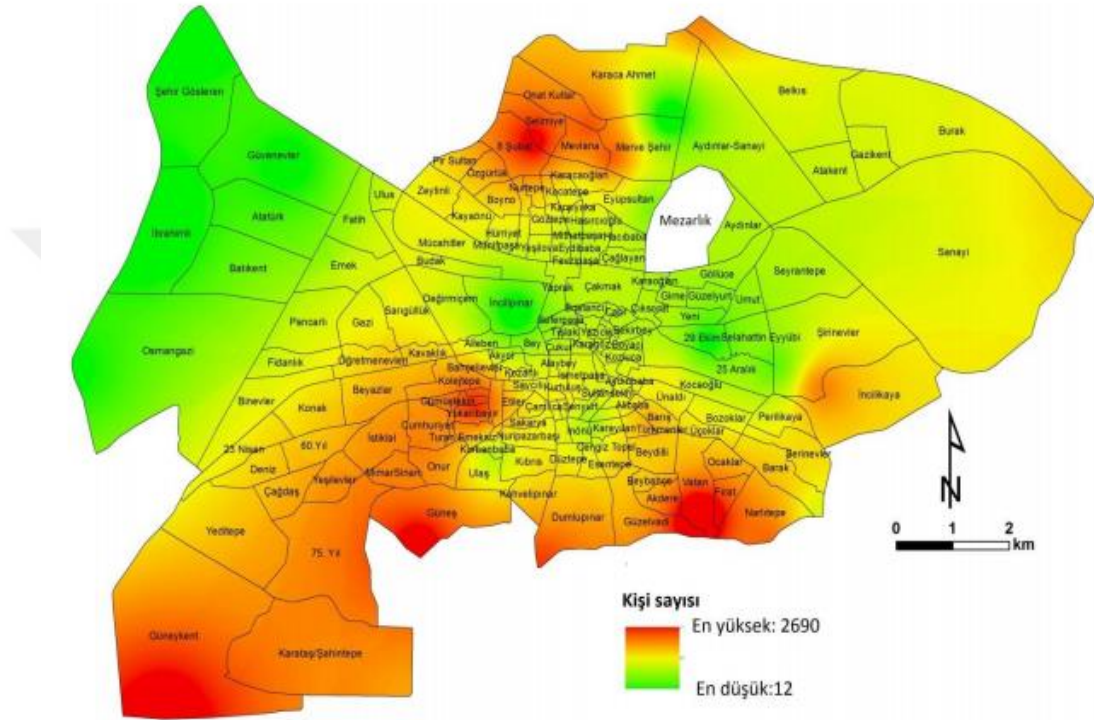
T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 17.04.2020 tarihi itibarıyla 3 milyon 583 bin 584 kişi geçici koruma altında kayıtlı bulunmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Yukardaki Türkiye haritasını incelediğimizde; bu göç dalgasından en çok etkilenen illerden biriside Suriye sınırına yakın bir konumda olan Gaziantep olmuştur. Resmi rakamlara göre Gaziantep'te bulunan Suriyeli göçmen sayısı 449 bin 946 kişidir. Bu da Gaziantep nüfusunun (2.028.563) %22.18 oluşturmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

² Kaynak: (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Tablo 2.1. Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenlerin İl Nüfusu İçerisindeki Yüzdeleri Dağılımı.

İl	Nüfus	Suriyeli Göçmen Sayısı	Suriyeli Göçmenlerin İl Nüfusu İçerisindeki Yüzdesi
Gaziantep	2.028.568	449.946	22.18

Şekil 2.2. Suriyeli Göçmenlerin Gaziantep İlindeki Dağılımları³

Yukardaki Şekil 2.2 de Suriyeli göçmenlerin Gaziantep dağılışı haritası verilmiştir. Buna göre göçmenlerin genellikle kümeleme şeklinde bazı noktalara toplandığını görmekteyiz. Haritada koyu renkte gösterilen alanlar göçmenlerin yoğun olarak ikamet ettiği alanlardır, yeşil alanlar ise göçmenlerin ikamet durumu en düşük olduğu alanlardır. Haritayı incelediğimizde genel olarak kenar mahallerde ikamet ettiklerini görmek mümkündür.

³ Kaynak: Sönmez (2016).

2.8.2. Suriyeli Göçmenlerde Kültürleşme

Göçmenler göç sonrası yeni bir yerleşim yerinde başka kültürlerle karşı karşıya kalabilirler. Bu durumda iki farklı kültürün karşılaşması sonucunda oluşan etkileşim kültürleşmeyi beraberinde getirir. Göçmenler kültürleşme süreciyle birlikte bazı değişimler de yaşamaktadır. Bu değişimler sosyal, ekonomik ve fiziksel olabilmektedir. Değişimler hem baskın grup olan yerli halkta hem de göçmen gruplarda yaşanabilir. “Dolayısıyla kültürleşme sürecindeki değişimin hem yerli halk yani baskın olan grupta hem de baskın olmayan grupta ortaya çıktığını söylenebilir” (Zafer, 2016:77).

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Gaziantep Üniversitesi ana kampüsünde yürütülen araştırma sonucunda katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ulaşılmış ve bu bölümde veriler tablolar haline getirilerek ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durumu, eğitim durumu, geliri, etnik kökeni ve kaç yıldır Gaziantep'te ikamet ettiği şeklinde sorular sorulmuş ve örneklem grubun sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Örneklem grubundan alınan veriler bilgisayar yazılım aracılığıyla analiz edilerek tablo halinde aşağıda verildiği gibi aktarılmıştır.

Tablo 3.1. Katılımcıların Yaş Ortalamaları Dağılımları

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	SD
Yaş	350	18,00	44,00	23,39	3,47

Tablo 3.1' e bakıldığında 350 katılımcıdan oluşan örneklem grubunun yaş ortalamaları şu şekildedir: En düşük ortalama yaşı 18, en yüksek ortalama yaşı ise 44'tür. Yaş ortalamasına bakıldığında ortalama yaş 23,39 standart sapma ise 3,47 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları

YAŞ	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
18-21	114	32,6	32,6	32,6
22-24	127	36,3	36,3	68,9
25-44	109	31,1	31,1	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Araştırma kapsamında çalışmaya katılan katılımcıların yaş durumuna göre dağılımları incelendiğinde, üç ana grup altında toplandığı görülmektedir. Çalışmaya katılım sağlayan örneklem grubun 18-21 yaş grubu aralığını oluşturan katılımcı sayısı (N=114) %32,6 dır. 22-24 yaş aralığını oluşturan katılımcıların sayısı ise (N=127) ile çalışmanın %36,3'ünü oluşturmaktadır. Son olarak çalışmaya katılan ve 25-44 yaş arasındaki katılımcılardan oluşan (N=109) %31,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 3.3. Katılımcıların Cinsiyet Göre Dağılımları

CİNSİYET	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
Erkek	181	51,7	51,7	51,7
Kadın	169	48,3	48,3	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Sosyo demografik özelliklerden biri olan cinsiyete göre Suriyeli göçmen katılımcıların dağılımlarına bakıldığında, sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan Erkek katılımcı sayısı 181 (%51,7) dir. Kadın katılımcıların sayısı ise 169 (%48,3) tür.

Tablo 3.4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Medeni durumu	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
Evli	38	10,9	10,9	10,9
Bekar	312	89,1	89,1	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcılar incelendiğinde evli olanların sayısı (N=38) %10,9, bekâr katılımcıların sayısı ise (N=312) %89,1 dir. Araştırmayı oluşturan katılımcıların büyük çoğunluğunu bekârlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.5. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

EĞİTİM DÜZEYİ	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
Ön Lisans	32	9,1	9,1	9,1
Lisans	304	86,9	86,9	96,0
Lisansüstü	14	4,0	4,0	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Tablo 3.5 incelendiğinde eğitim düzeyleri ön lisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Ön lisans düzeyinde çalışmaya katılan katılımcıların sayısı (N=32) % 9,1 dir. Lisans düzeyindeki katılımcıların sayısı ise (N=304) kişi ile %86,9'luk bir oranla çalışmanın büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Lisansüstü katılımcıların sayısı bir hayli azdır ve sayıları (N=14) kişi ile %4 lük bir kısmı oluşturmaktadır.

Tablo 3.6. Katılımcıların Ortalama Gelir Durumları

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	SD
Gelir	137	200,00	7000.00	1103,43	1034,14
Kayıp veri	213				

Veriler incelendiğinde araştırmaya katılan örneklem grubun en düşük aylık geliri 200 TL, en yüksek 7000 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan örneklem grubun ortalama geliri 1103,43 TL ve standart sapma 1034,14 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada dikkat çeken ayrıntı ise 350 kişilik çalışma grubundan 213 kişinin gelirini belirtmemesidir. Bu da katılımcıların yarısından fazlasına denk gelecek bir rakama tekabül eder. Burada katılımcılar gelirini açıklamaktan kaçınmıştır. Bunun nedeni ise katılımcıların öğrenci olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 3.7. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımları

GELİR	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
0-500	54	15,4	39,4	39,4
501-2000	68	19,4	49,6	89,1
2001-7000	15	4,3	10,9	100,0
Toplam	137	39,1	100,0	
Kayıp veri	213	60,9		
Toplam	350			

Gaziantep Üniversitesi kampüsünde yürüttüğümüz saha çalışmasına katılım sağlayan katılımcılar gelirleri tablo 3.7 de gösterildiği gibidir. Buna göre tablo 4.7 incelendiğinde katılımcıların gelirlerini üç gruba ayırmak mümkündür. Bu gruplar sırasıyla: 0-500 TL, 501-2000 TL ve 2001-7000 TL aralığındadır. 0-500 TL aralığında geliri olan katılımcı sayısı (N=54) %15,4 oluştururken, 501-200 TL aralığını da (N=68) %19,4 kişiden oluşmaktadır. Son olarak 2001-700 TL geliri olan katılımcılar (N=15) %15 tir. Kayıp veri ise yani gelirini belirtmeyen katılımcı sayısı (N=213) %60,9 dur. Bu da katılımcıların yarıdan fazlasının gelirini belirtmediği anlamına gelmektedir.

Tablo 3.8. Katılımcıların Etnik Kökenlerine Göre Dağılımları

ETNİK KÖKEN	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
Arap	295	84,3	84,3	84,3
Kürt	6	1,7	1,7	86,0
Türkmen	49	14,0	14,0	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların etnik kökenleri incelendiğinde %84,3'ü Arap (N=295); %14'ü Türkmen (N=49); %1,7'si Kürt (N=6) kökenli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.9. Katılımcıların Gaziantep İlinde İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımları

	N	En Az	En Çok	Ortalama	SD
İkamet süresi	350	1	9	5,32	1,68

Araştırma kapsamında katılımcıların ikamet süreleri incelendiğinde en az 1 yıl en çok 9 yıl Gaziantep'te ikamet etmişlerdir. Katılımcıların ikamet süreleri ortalamaları 5,3 yıl olurken standart sapma ise 1,68 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.10. Katılımcıların Gaziantep İlinde İkamet Sürelerine Göre Dağılımları

İkamet süresi	SAYI	YÜZDE	GEÇERLİ YÜZDE	TOPLAMLI YÜZDE
1,00	11	3,1	3,1	3,1
2,00	12	3,4	3,4	6,6
3,00	26	7,4	7,4	14,0
4,00	49	14,0	14,0	28,0
5,00	83	23,7	23,7	51,7
6,00	70	20,0	20,0	71,7
7,00	76	21,7	21,7	93,4
8,00	21	6,0	6,0	99,4
9,00	2	,6	,6	100,0
Toplam	350	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların Gaziantep ilinde ikamet etme sürelerine ilişkin bulgular tablo 4.10 da gösterildiği gibidir. Buna göre katılımcıların ikamet süreleri en az 1 yıl en çok 9 yıl olduğu görülmektedir. Katılımcıların %3,1'i (N=11) bir yıldır Gaziantep'te ikamet ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %3,4'ü (N=12) 2 yıl, %7,4 (N=26) 3 yıl, %14 (N=49) 4 yıl, %23,7 (N=83) 5 yıl, %20 (N=70) 6yıl, %21,7 (N=76) 7 yıl, %6 (N= 21) 8 yıl ve %0,6 (N=2) 9 yıl olarak belirlenmiştir.

Buna göre Gaziantep ilinde ikamet eden katılımcıların yıllara göre dağılımına bakıldığında Gaziantep'te 5 yıldır ikamet eden katılımcı sayısı (N=83) %23,7' ile en yüksek, en az ise 9 yıldır ikamet eden katılımcı sayısıdır %0,6 (N=2) dir.

3.2. Kültürel Kimliğin Gücüne Ait Betimleyici Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara yöneltilen soruların analizi yapılarak katılımcıların verdiği yanıtların; en düşük, en yüksek, ortalama ve standart sapmaları incelenmiş ve sonuçları yazılmıştır.

Tablo 3.11. Kültürel Kimliğin Gücüne Ait Betimleyici Bulgular

Sorular	Sayı	En düşük	En yüksek	Ortalama	SD
s1 Suriye kültürünün bir üyesi olmak benim için önemlidir.	350	1,00	5,00	4,3143	,85550
s3 Kültürümle ilgili olumlu düşünüyorum.	350	1,00	5,00	4,2657	,89617
s7 Kültürümün üyesi olmaktan keyif alıyorum.	350	1,00	5,00	3,9629	1,13617
s5 Kültürümün üyesi olmak hayatımda önemli bir rol oynar.	350	1,00	5,00	3,9171	1,05249
s9 Beni kültürümün parçası yapan ve diğer kültürlerden ayıran şeyleri seviyorum	349	1,00	5,00	3,8797	1,08138
*s10 Tekrar doğsaydım farklı bir kültürün parçası olarak doğmayı tercih ederim.	350	1,00	5,00	3,8343	1,42671
*s4 Kültürümün bir üyesi olup olmamak üzerine düşünmem.	350	1,00	5,00	3,3800	1,22118
*s8 İletişim kurarken kültürümü açıklamayı tercih etmem.	350	1,00	5,00	3,2657	1,26252
*s2 Kendimi tanımlarken, kültürümün üyesi olmak merkezi önem taşımaz.	350	1,00	5,00	3,2600	1,39723
*s6 Kültürümün üyesi olmak beni sıkır.	348	1,00	5,00	2,6638	1,19998

*Ters kodlanmıştır.

Katılımcıların sorulara verdiği yanıtların ortalamaları Tablo 3.11 deki gibidir. Buna göre; katılımcıların en çok katılım sağladığı ilk üç soru şöyledir: “Suriye kültürünün bir üyesi olmak benim için önemlidir., Kültürümle ilgili olumlu düşünüyorum., Kültürümün üyesi olmaktan keyif alıyorum.” şeklindedir. Katılımcıların kültürel kimlikle ilgili ilk 5 soruya katılımları daha yüksektir, bu da katılımcıların kültürel kimliklerine bağlı olduklarını ve kültürel kimliklerinin gücünün yüksek olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Olumsuz olan diğer 5 soru ise ters kodlanmıştır. Bu sorulara katılım oranları ilk 5 soruya göre daha az katılım sağlanmıştır. Bu da gösteriyor ki kültürel kimliklerini koruduklarını ve olumsuz yanıtlardan kaçınmakta olduklarını gösterir. Genel olarak değerlendirdiğimizde çalışmaya katılan örneklem grubun kültürel kimlik ile ilgili sorulara genelde olumlu yanıt verdikleri ve kültürel kimlik güçlerinin yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2.1. Kültürel Kimliğin Gücü

Kültürel kimliklerimiz, Gudykunst (2010:82)'a göre içine girilen toplumun üzerine düşündüğü toplumsal kimliklerdir. Kültürel kimliğin gücü; kendini karşı tarafa anlatırken kültürüne ne kadar bağlı olduğunu ve kültürel kimlik gücünün ne derece yüksek olduğunu açıklar.

3.2.2. Kültürel Kimliğin Gücü ve Cinsiyet

Gaziantep Üniversitesinde eğitim gören ve çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyetine göre kültürel kimliklerinin gücünde anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için bağımsız örneklem t-testi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar Tablo 12' deki gibidir.

Tablo 3.12. Kültürel Kimliğin Gücü ve Cinsiyet T-Testi Sonuçları

FAKTÖR	CİNSİYET	N	ORTALAMA	t-TESTİ	p
Kültürel kimliğin gücü	Erkek	180	3,66	-,359	,720
	Kadın	167	3,68		

Gerçekleştirilen t-testi sonuçları incelendiğinde katılımcıların cinsiyetine göre kültürel kimliklerinin gücünün anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Cinsiyete göre kültürel kimliklerinin gücü anlamlı bir şekilde farklılaşmasa da verilen yanıtların ortalamaları kadınların kültürel kimliklerinin ($\bar{x}=3,68$) erkeklere göre ($\bar{x}=3,66$) daha güçlü olduğu söylenebilir.

Tablo 3.13. Kültürel Kimliğin Gücü ve Medeni Durum t-Testi Sonuçları

FAKTÖR	MEDENİ DURUM	N	ORTALAMA	t-testi	P Değeri
Kültürel kimliğin gücü	Evli	37	3,50	-1,701	,090
	Bekâr	310	3,69		

Katılımcıların medeni duruma göre kültürel kimliklerinin gücünde anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmış ve test sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo 13' te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde katılımcıların kültürel kimliklerinin gücünün medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Evlilerin kültürel kimliklerinin gücü ($\bar{x}=3,50$) bekârların ortalamasından ($\bar{x}=3,69$) daha azdır.

Tablo 3.14. Kültürel Kimliğin Gücü ve Yaş Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

FAKTÖR	YAŞ	N	ORTALAMA	F testi	P Değeri
Kültürel kimliğin gücü	18-21	113	3,68	1,500	,225
	22-24	126	3,73		
	25-44	108	3,59		

Sosyo demografik özelliklerden biri olan yaşın, kültürel kimliğin gücünde anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuca bakıldığında yaş kategorilerine göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. ($F= ,225$; $p>0.05$). Çalışmaya katılan katılımcıların önem değerlerine bakıldığında; 22-24 yaş aralığındaki katılımcıların önem değeri ($A.O=3,73$) 18-21 yaş aralığına göre ($\bar{x}=3,68$) daha yüksektir. Önem değeri en düşük yaş aralığı ise 25-44 ($\bar{x}=3,59$) dür.

Tablo 3.15. Kültürel Kimliğin Gücü ve Eğitim Durumu Anova Sonuçları

FAKTÖR	EĞİTİM DURUMU	N	ORTALAMA	F Testi	P Değeri
Kültürel kimliğin gücü	Ön lisans	32	3,61	,397	,673
	Lisans	301	3,68		
	Lisansüstü	14	3,56		

Tablo 3.15'e göre araştırmaya katılan katılımcıların kültürel kimlik güçlerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı öğrenmek için tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Buna göre katılımcıların eğitim durumuna göre kültürel kimliklerinin gücünde anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür (F= ,397; p>0.05). Tabloya göre en yüksek katılım (\bar{x} =3,68) gösteren eğitim düzeyi lisans grubudur. En düşük ise (\bar{x} =3,56) lisansüstü grubudur.

Tablo 3.16. Kültürel Kimliğin Gücü ve Etnik Köken Anova Sonuçları

FAKTÖR	ETNİK KÖKEN	N	ORTALAMA	F Testi	P Değeri
Kültürel kimliğin gücü	Arap	292	3,66	,483	,617
	Kürt	6	3,91		
	Türkmen	49	3,70		

Tablo 3.16 incelediğimizde iki değişken arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (F= ,483; p>0.05). Kültürel kimliğin gücüne verdiği önem derecesine baktığımızda Kürt kökenli katılımcıların oranı (\bar{x} =3,91) en yüksektir. En düşük ortalama (\bar{x} =3,66) ise Arap kökenli katılımcılardır. Türkmen katılımcıların oranı (\bar{x} =3,70) dir.

Tablo 3.17. Kültürel Kimliğin Gücü ve Gelir Anova Sonuçları

FAKTÖR	GELİR	N	ORTALAMA	F Testi	P Değeri
Kültürel kimliğin gücü	0-500	54	3,98	3.793	,025
	501-2000	67	3,81		
	2001-7000	15	3,44		

Katılımcıların gelir durumu ile kültürel kimliğinin gücü arasında farklılaşma olup olmadığını incelemek için ANOVA analizi yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde kültürel kimliğin gücü, katılımcıların gelirine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F=3.793;p<0.05$).

Tablo 3.17 incelendiğinde 0-500 TL arasında geliri olan katılımcıların oranı ($\bar{x}=3,98$) ile en yüksektir. Oranı ($\bar{x}=3,44$) en düşük olan gelir gurubu ise 2001-7000 TL aralığıdır. Gelir gruplarını incelediğimizde ilk ve son grup arasında büyük bir fark olduğu gözükmektedir.

Hangi gelir grupları arasında fark olduğunu belirlemek için Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 3.18. Kültürel Kimliğin Gücü ve Gelir Tukey Sonuçları

Subset for alpha = 0.05			
Tukey HSD ^{a,b}	Gelir	N	
	2001-7000	15	3,440*
	501-2000	67	3,8194
	0-500	54	3,987*
	Sing		,087 ,614

Gelir dağılımı yıldız ile gösterilen gelir grupları arasında farklılaştığı Tablo 3.18'de görülmektedir. Buna göre katılımcıların gelirleri arttıkça kültürel kimliğin gücüne olan bağlılıkları azalmıştır. Buda gösteriyor ki katılımcıların kültürel kimliğin gücü ile gelir seviyeleri arasında ters bir orantı olabilir.

Araştırma sonucunda yapılan testler ve değişkenler arasındaki anlamlılık sonuçlarına göre; Suriyeli göçmenlerin genel olarak kültürel kimliklerine bağlı oldukları ve değişkenlerin (cinsiyet, yaş, ikamet) kültürlerini çok etkilemediği sonucuna varmaktayız. Sosyo demografik özelliklerden gelir durumunun göçmenler üzerinde etkili olduğu sonucu da ayrıyeten ortaya çıkmıştır. Yani değişkenler arasında gelir durumuna göre anlamlı bir fark vardır. Bu konuyu bir sonraki başlık altında yapılan nitel araştırma sonucunda daha ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

3.3. Suriyeli Göçmenlerin Kültürel Kimlik Algıları

Bu başlık altında Gaziantep ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerle yaptığımız derinlemesine görüşmelerin analizi yapıp yorumlanmıştır. 10 katılımcı ile yapılan derinlemesine görüşmelerin çalışma için önemli bir katkısı vardır. Çalışmaya katılan katılımcıların dağılımlarına bakıldığında 6'sı erkek 4'ü kadındır. Bu kısımda araştırma desenlerinden nitel araştırma tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik, katılımcılarla görüşme yaparak ya da mülakat şeklinde gerçekleşmiştir. Bu yöntem sosyal bilimlerde sıkça kullanılan veri toplama aracıdır. Bu teknikte amaç çalışmaya katılan katılımcılarla yüz yüze görüşmek ve veri toplama tekniğinin temelini oluşturmaktadır (Arslan, 2012'den akt, Özer, 2015:8). Yöntemin başlangıcı olarak, "insanların ne düşündüğünü öğrenmek istiyorsan onlara sor" ilkesidir (Arslan, 2012'den akt, Özer, 2015:8).

3.3.1. Görüşme Yapılan Göçmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu kısımda görüşme yapılan katılımcıların sosyo-demografik özellikleri kısaca aktarılmıştır.

Katılımcı 1: 24 yaşında olan K1 Suriye'nin Halep kentinden Gaziantep'e göç etmiş Arap asıllı bir göçmendir. K1 6 yıldır Gaziantep'te yaşıyor ve lisans eğitimini Gaziantep üniversitesinde tamamladı ve Gaziantep'in Binevler semtinde oturmaktadır. Gaziantep'e ilk geldiği zaman çok fazla göçmen olmadığı için biraz zorluklar çektiğini ve bu zorlukların başında dil problemi ve iş bulma olduğunu aktarmaktadır.

Katılımcı 2: 5 yıl önce Suriye'den buraya göç ettik ve Üniversite'yi Gaziantep'te okudum. Ailemle birlikte kalıyorum ve göçmenlerin yoğun olarak yerleştikleri Yukarıbayır mahallesinde oturmaktadırlar. Suriye'de Halep kentinin kırsalında yaşayan K2, Gaziantep'te göç ettikten sonra çok zorlandıklarını anlatmaktadır. Gaziantep'te küçük bir evde kaldıklarını ve ailesinin kalabalık olduğunu, bununda hayat koşullarını zorlaştırdığı belirtmiştir.

Katılımcı 3: 28 yaşında olan K3, 7 yıl önce Suriye'den Gaziantep'e göç etmiştir, lisans eğitimini Gaziantep üniversitesi mühendislik fakültesinde bitirdi ve şuan işletme alanında yüksek lisans yapıyor. Kalabalık bir ailede büyüdüğünü ve Suriye'de yerleşik bir hayat tarzı olduğunu söylerken, göç ile beraber bu düzenli

hayatın parçalandığını üzüntüyle ifade etmektedir. K3 bekâr olduğunu ve Suriye’de savaş bitse bile dönmek istemediğini dile getirmektedir.

Katılımcı 4: 24 yaşında, 5 yıl önce Suriye’nin Kamışlo kentinden göç etmiş Arap asıllı bir göçmendir. Gaziantep’in Düztepe semtinde ailesiyle birlikte yaşamaktadır. K4 eğitimi Gaziantep üniversitesinde devam etmiş ve mühendislik fakültesinde öğrenim görmektedir. Yaşadığı semtte yoğun bir göç dalgası yaşandığı için yabancılık çekmemiş ama sosyal hayatta ötekileştirme davranışlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

Katılımcı 5: K5 23 yaşında 6 yıl önce Suriye’den Gaziantep’e göç etmiş bir göçmendir. K5 lisans eğitimini Gaziantep üniversitesinde tamamladı ve bir yıldır mezun olmuştur. Bir medya şirketinde çalışmakta olan Muhammed, ailesinden ayrı iş arkadaşıyla yaşamaktadır.

Katılımcı 6: 25 Yaşında olan K6 Suriye iç savaşının o zorlu koşullarından Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmış Halepli bir göçmendir. Lisans eğitimine Gaziantep üniversitesinde devam etmekte olan K6 3 yıldır Suriye’den geldiğini ve Sankopark civarında ikamet ettiklerini aktarmaktadır. K6 ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

Katılımcı 7: K7 7 yıl önce şamdan Gaziantep’e göç etmiş bir göçmendir. 40 yaşında olan K7 evli 3 çocuk babasıdır. Gaziantep’te bir pizzacıda çalışmaktadır. Eşi ve çocukları ise Hatay da yaşamaktadır ve her ay bir iki gün gidip çocuklarını görme fırsatı bulmaktadır. Üniversite mezunu olan K7 Suriye’ye göre daha küçük işletmelerde çalıştığını dile getirmektedir.

Katılımcı 8: K8 3 yıl önce Suriye’nin Rakka kentinden Türkiye’ye göç etmiş Arap asıllı bir göçmendir. 23 yaşında olan K8 Gaziantep’te yaşamakta ve Gaziantep Üniversitesi mimarlık fakültesinde okumaktadır. Ekonomik durumumuz iyi olmadığı için bazen çalışıyorum.

Katılımcı 9: 21 yaşında olan K9 4 yıl önce Suriye’den göç etmiş ve Gaziantep’e yerleşmiştir. Gaziantep üniversitesinde okumakta olan K9 Yeditepe mahallesinde ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Boş zamanlarında ailesine destek olmak için çalışmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Katılımcı 10: K10, Suriye’de iç savaşın en çetin olduğu dönemde göç etti. 6 yıldır Gaziantep’te yaşayan K10; Suriye’nin Halep kentinden göç etmiş Arap asıllı bir göçmendir. Üniversite okuyan K10 21 yaşında ve bekârdır.

3.3.3. Suriyeli Göçmenlerin Kültürel Kimliğe Bakışı ve Kültürel Kimliğini Koruma Süreci

Suriyeli göçmenler Suriye iç savaşında ağır bedeller ödemiş ve göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu süreçte göçmenler arkalarında evini toprağını bırakmış ve duygusal travmalar yaşamışlardır. Göç sürecinde göçmenler, tüm aidiyetlerini beraberinde getirmişlerdir ve belleklerine kazınan kültürlerini korumaya ve yaşatmaya çalışmışlardır. İç çatışma ile beraber geniş aileler parçalanmakta ve ailevi ilişkiler göç ile birlikte geri dönülmez kopmalara sebebiyet vermektedir (Şen ve Vural, 2016:38). Bu dramatik hikâyeleri Suriye'den göç eden K4 ve K8 şöyle anlatmaktadır:

“Üstümüze bombalar yağıyordu, her taraf yıkılmış ve herkes perişan haldeydi. Biz ailemle beraber bu koşullar altında göç ettik, başka çaremiz yoktu, yoksa ben ülkemi bırakıp gelmek istemezdim”
(K4).

“Zor koşullarda göç ettik ailemle beraber ve çok acıklı hikâyeler bıraktık aramızda. Türkiye çok güzel seviyorum ve Suriye'ye göre daha özgür bir ülke ama orası benim ülkem savaş biterse hemen döneceğim; çünkü kendimi buraya ait hissetmiyorum”
(K8).

Göç zorlu baskılar altında yapıldığında acı hikâyeleri de beraberinde getirir. K4'ün ifade ettiği gibi o göç anı, o acı kayıtlar belleklerde hep canlı kalacaktır. Bu süreç toplumsal hafızada önemli bir yere sahiptir. Lakin bunun yanında sosyal ve kültürel algılarımızda kültür; kendini sürekli yenileyen ve toplumsal hafızamızda kendine yer eden ve kendini devam ettiren bir yaklaşım içerisindedir (Kolukıncı, 2011:169). Kültür ve bellek bir süreklilik halidir ve bu “süreklilik kültürel belleği oluşturan öğelerin hatırlanmasıyla gerçekleşir” (Temur, 2011:157).

Kültür insanoğlunun deneyimleri, yaşadığı coğrafyayı yansıtır, nitekim kolay kolay değişmez diyebiliriz. Göçmenler de beraberinde getirdikleri kültürel olgulardan vazgeçemeyebilirler, çünkü kültür bir aidiyetlik duygusunu barındırır içinde ve bu aidiyetle yaşamını idame etmek kendi kültürlerine olan bağlılığını artırır. Göçmenlerin hayat tarzları uğraş alanları göç ile birlikte daralabilir ve bu durumu katılımcılar şöyle dile getirmektedir:

“Ben Suriye’deyken kendi iş yerimde çalışıyordum ve kendi işimin patronuydum bir nevi. Sonra iç çatışmalar yüzünden göç etmek zorunda kaldık. 7 senedir Gaziantep’te yaşıyoruz ve ilk zamanlar hiç iş bulamamıştım. Burası güzel ama iş konusunda daha vasıfsız işlerde çalışıyorum ve düşük ücret alıyorum. Bu durum eski işimi düşündüğümde çok alt katmanda oluyor” (K3).

“Burada arada çalışıp aileme destek oluyorum ama Türkçe çok bilmediğim için baya zorlanıyorum. Bu dışında kadın olmam iş hayatında beni daha çok zorluyor, bizim kültürümüzde kadınlar pek çalışmaz, Antep’te bu deneyimi yaşadım” (K8).

Göçler bazen bireyin mevcut konumunu değiştirme potansiyeline sahiptir. Katılımcı K8 ve K1’in belirttiği gibi bunun nedenleri göç edilen mekânın yabancılığı, kültürel farklılıklar ve dil bariyerleri önemli etkenler olarak ilk başta göze çarpıyor. Göç ile birlikte göçmenleri yeni bir yaşam farklı uğraş alanları beklerken geride kalan dramatik olaylar hafızalardan silinmeyecektir.

“ Ben 6 yıldır Suriye’den Türkiye’ye göç ettim. Orda koşullar çok zorlaşmıştı ve her gün çatışma seslerinden psikolojik travmalar geçiriyorduk. Mecbur kaldık göçmeye ve Gaziantep’ e geldik ben burada üniversite okudum iyi ilişkiler kurdum. Hayatın zorlukları karşısında mücadele etmeyi öğrendik. İlk yıllarda Suriyeli göçmen azdı burada onun için kendi kültürümüzü kendi dilimizi rahat yaşayamıyordum. Daha sonra göç edenler baya çoğaldı ve bu durum benim için olumlu bir gelişme oldu çünkü artık kendi kültürümü ve dilimi anlayacak insan çoğalmıştı ve iletişim kurmak daha kolay olmuştu benim için”(K1).

Göçler acı hikâyeleri geride bırakırken göç edilen ülkede yeni hikâyelere de gebebilir. Bu süreçte göçmenler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır ve bazen sorunun şiddeti, nefret söylemi ve ayrımcılık daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu durumu K6’nın dile getirdiklerinden anlaşılmaktadır.

“Ben Suriye’deyken savaş muhabiri olarak çalışıyordum ve bir gün haber yapmaya giderken bombalar üstümüze yağdı ve bir kaos yaşandı. Ben o anda arkadaşımı aradım ve parçalanmış bedenini

görünce donup kaldım. Bu benim unutamadığım çok acı bir durum oldu. Esad rejimi Halep'e girince, muhalif olan herkesi kentte çıkardı ve göç etmek zorunda kaldım. 3 yıldır Antep'te yaşıyorum ve çok zorluklar yaşadım insanlar bize nefret ile bakıyordu. Bir keresinde arkadaşımınla yürürken bir araba önümüzde durdu ve biz Suriyeliyiz deyince 4 kişi arabadan inip bize saldırdı ve ortada hiçbir neden yokken böyle yapmalarına anlam veremedim” (K6).

Göç ile birlikte kültürel olgular değişebilir ya da göçmenler güçlü bir direnç gösterirse kültürlerini ve kimliklerine koruyabilirler. Kültür bir geleneğin ürünüdür ve köklü bir geçmişe sahiptir. Bundan dolayı kolay kolay değişmez sadece günün şartlarına göre bazı öğeler eklenir. Bu durumu göçmen katılımcılar şu şekilde dile getirmektedir:

“ Kültürüm değişmedi; çünkü burada çok fazla Suriyeli var ve genellikle aynı mahallerde ikamet ediyoruz bu da bize kendi kültürümüzü ve dilimizi yaşama olanağı sunuyor. Kendi bakkallarımız var, kendi ekmek fırınlarımızı açtık Suriye'ye özgü ekmek var, onu yapıyoruz. Durum böyle olunca diğer kültürlerden çok etkilenmiyorum” (K1).

“Açıkçası pek bir değişim olmadı. Oturduğum semtim çoğunluğunun Suriyeli olmasından kaynaklı bu. Eğer Türklerin çoğunlukta yaşadıkları bir yerde yaşamış olsaydık belki değişim olabilirdi” (K2).

“ Kültürümüzü burada yaşayabiliyorum; çünkü hem Suriyeli sayısı fazla hem de kendi gelenek-göreneklerimizi burada devam ettiriyoruz. Örneğin yemek kültürü, çok soslu, baharatlı genel olarak tavuk yemekleri yaparız bunu burada yine yapıyoruz. Ayrıca biz Antep'te yabancı olduğumuz için hep dışarda kalıyoruz yani halkın arasına giremiyoruz buda bizi kültürümüze sıkı sıkı bağlanmamıza vesile oluyordu” (K7).

Kentler sosyal ve ekonomik sermayenin sürekli dolaşımında olduğu mekânlardır. Kentler sahip olduğu kültürel ve sermaye açısından farklı alanlara bölünebilirler. Göçmenlerde sahip olduğu bu sermayelere göre kentte dağılırlar. Bu sebepten dolayı da değişmiş mekânların odak noktaları ve etki alanları farklılaşabilir (Es ve Hamza, 2010:208). Göçmenlerin ekonomik sermayeleri kültürlerini

etkileyebilir. Çünkü ekonomik sermaye bireyin hayatını idame etmesi için zaruri bir ihtiyaçtır ve hayatını da şekillendiren yön veren bir güce sahiptir.

“Benim gelirim benim açımdan kültürel kimliğimi etkiler; çünkü gelir düzeyi düşük olanlar daha yoksul mahallelerde ikamet ederler, ekonomik durumu çok iyi olan daha yüksek sınıfların yaşadığı semlerde ikamet etmeyi seçerler. Bu durum kültürümü etkiler” (K6).

“Gelir durumum tabi ki kültürümü etkiler. Gelir durumum çok iyi olduğunda, iyi yerlerde oturacağımdan etki eder. Çünkü oturduğum kesime göre davranışların ve yaşam tarzın zamanla değişim gösterebilir” (K2).

“Gelir durumunun kültürle çok alakalı olduğunu düşünmüyorum bazı durumlarda etkileyebilir; örneğin yaşam kalitesi daha yüksek olanlar, yaşam tarzlarında farklılaşabilirler daha küçük aileler daha bireysel ilişkiler kurabilirler. Bu yönden gelir durumu etkilidir bence” (K9).

Görüşmeye katılan katılımcıların da belirttiği gibi ekonomik sermaye kültürel öğelerde de etkili olmaktadır. Ekonomik sermayesi yüksek olanlar daha elit semtlerde yaşadığı için ve kendi kültürüyle daha az temas ettiği ve kültürünün değişmesi ya da başka bir kültürü benimsemesi daha olağan bir durumdur. Birey yaşam standartlarına göre kültürel geleceğine bir yol çizebilmektedir. Bu durumu K6 şöyle belirtmektedir,” Benim gelirim benim açımdan kültürel kimliğimi etkiler; çünkü gelir düzeyi düşük olanlar daha yoksul mahallelerde ikamet ederler, ekonomik durumu çok iyi olan daha yüksek sınıfların yaşadığı semlerde ikamet etmeyi seçerler. Bu durum kültürümü etkiler” ama K9 da şunları eklemektedir:” “Gelir durumunun kültürle çok alakalı olduğunu düşünmüyorum bazı durumlarda etkileyebilir; örneğin yaşam kalitesi daha yüksek olanlar, yaşam tarzlarında farklılaşabilirler daha küçük aileler daha bireysel ilişkiler kurabilirler.”

“Kültürümde bir değişme olmadı, yeni şeyler öğrendim ama bu kültürümü olumlu bir şekilde etkiledi. Kültürümün değişmemesinin en önemli unsuru yaşadığım semt ya da mahalle diyeceğim; çünkü

çoğunluk Suriyeli göçmenler ve hep onlarla iç içeyiz, hep etkileşim halindeyiz” (K10).

“Kültürümü seviyorum, Suriye’de kapalı bir toplumun için buradaki hayatım yani kültür yönünden bakarsak çok değişmedi; ama değişen bazı şeylerde oldu, mesela Suriye’de kadınlarla el sıkışmak ya da tokalaşmak nadiren görülen bir şeydi ben hiçbir kadının elini sıkmamıştım; ama burada zamanla ben kadınlarla el sıkışmaya başladım” (K3).

Göçmenlerin kültürel kimliklerini korumaları ya da kültürel kimlik güçlerinin ne kadar güçlü olduğunu etkileyen bazı durumlar olabilmektedir. Göçmenlerin sosyo demografik özellikleri bazen kültürlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sosyo demografik özelliklerden cinsiyet ve eğitimin, kültür üzerindeki etkisini katılımcıların cevaplarıyla aktardık.

“Eğitim durumum kültürümü etkilemez. Yani bu durum bence yaşadığınız ortam ile alakalıdır. Örneğin ben 5 seneden beri Türkiye de oturuyorum, oturduğum semtte çoğunluk Suriyeli o yüzden kültürümden bir değişiklik meydana olmadı” (K2).

“Eğitim kültürümü etkilemez; bana göre kültür insanın karakteri gibidir, kolay kolay değişeceğini sanmam. Eğitim kültürümü olumlu yönde etkiler ve daha çok bağlar” (K3).

“Şimdi kadınlar evde çoğunluklu oturuyor tabi bunlar okumamış sadece erkek egemenliği altında yaşamış kadınlar. Benim gibi okuyan kadınlar da etki yine ediyor. Çünkü erkeklerle çok fazla iletişim kurmuyoruz. İstisnai durumlar var tabi ki” (K10).

Yukarıdaki katılımcıların belirttiği üzere sosyo demografik özelliklerden eğitimin kendi kültürlerini çok etkilemediği belirtilmiştir. Bu görüşmeler baktığımızda Suriyeli göçmenlerin kültürel kimliklerine bağlı olduklarını ve zor şartlar altında olsalar da kültürel kimliklerini koruduklarını sonucunu çıkarılabilir.

“Bana göre erkekler daha kültürlerine bağlıdırlar; çünkü kadınların fikri biraz değişti burada. Artık daha özgür olduklarını söylüyorlar ve Suriye’ye dönmek istemiyorlar. Suriye’de kadınlar çalışmazdı ama burada çalışmak zorunda kaldılar bu da kadınların bazen değiştiğini gösteriyor, tabi bu benim fikrim” (K3).

“Bana göre kadın ya da erkek olmak kültürümüze karşı çok bir anlam ifade etmiyor; çünkü kültürümüzü seviyoruz ve kültürel bir geçmişimiz var ona bağlıyız. Bana göre erkekler kadınlara göre daha kültürlerine bağlılar; çünkü Suriye’de kapalı bir toplumdük göç ettik ve sonra kadınlar açılmaya başladılar buranın kültürüne özenmeye çalışıyorlar” (K4).

“Benim açımdan kadınlar, kültürünü daha iyi koruyor ve devam ettiriyor; çünkü bizim kadınlar daha çok evde kalıyorlar, bundan dolayı dışarıyla diğer kültürlerle bir etkileşim yaşanmıyor ve bu durum kendi iç kültürümüzün dışına çıkmamıza olanak tanımadığı için kendi kültürümüzden kopmuyoruz” (K7).

Bu konuda katılımcılar kültürlerini ve bağlılıklarını kendi fikirleri açısından değerlendirdiler. Erkekler kültürümü kadınlardan daha çok koruyabiliyoruz ve yaşatabiliyoruz derken, kadınlar da biz daha iyi yaşıyoruz; çünkü dışarıyla olan iletişimimiz çok kısıtlı, bundan dolayı sürekli aynı kültürden olan insanların arasında yaşadığımız için biz daha bağlıyız kültürümüze diye belirttiler.

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılara bazı sorular sorarak yanıt aramaya çalışıldı ve yukardaki bilgilere ulaşıldı. Araştırma kapsamında yanıtı aranan sorulardan biride; kültürel kimlik sizin için ne anlam ifade ediyor? Şeklindeydi. Şimdi bu soruya verilen yanıtları inceleyelim.

“Öncelikle Kültürel kimliğin ne olduğunu açıklayayım; kültürel kimlik, bireyin kendisini millet, etnisite, ırk, cinsiyet ve din gibi çeşitli kültürel kategorilerden oluşan belirli bir grup ile tanımlaması veya ona ait olduğunu hissetmesi anlamına gelmektedir. Benim için kültürel kimlik her şeyi ifade ediyor. Konuşma, yaşama, yemek kültürümüz her şeyi ifade ediyor. Davranışımız dâhil her şey. Giydiğimiz elbiseler hepsi kültür ile alakalı. Dolayısıyla benim için kültür yeme içmeyi, konuşma tarzımı ve giyim tarzımı ifade etmektedir” (K2).

“Kültürel kimlik benim için kimsin sorusuna verilen bir yanıtıdır; yani insanın karakteri, dini, dili, giyim tarzı bunların hepsi

bir kimliktir ve buna kültürel kimlik diyorum. Bana göre kültür karaktere benzer ve değişmez” (K3).

“Benim için kültür; daha çok kendine has olan şeylerdir, örneğin Suriyelilerin güzel bir ekmeği vardı ve Antep’te yapılmıyordu, onun için kenti fırınlarını açtılar ve o ekmeği yaptılar. Kısacası bireyin ya da toplumun alışkanlıkların vazgeçmesi çok zor ve zaman alan bir konudur” (K1).

Yukardaki göçmen katılımcıların da belirttiği gibi kültür ve kimlik zor değişebilen olgulardır. Kültür bir toplumun geçmişini ve yaşadığı mekânın bütün deneyimlerini içinde barındırır. Göçmenler göç ettiklerini mekânlara geçmişinde yaşadığı deneyimleri hayatına uygulama başlar; çünkü gelecek geçmiş üzerine inşa edilmiş bir anekdotdur. K3’ün dediği gibi yaşanmışlıkların bellekten atılması zor bir süreçtir.

Göçü yaşamış ve deneyimlemiş bireylerin kültürel uzamında bir kopukluk yaşamaması, belki de kültürel bellekteki çağrışım gücünün daha etkin olmasındandır. Bu süreçte kültürel kırılmaların en önemli nedeni iletişimsizliktir ve bunun en önemli unsuru dil bariyeridir. Göçmenler göç ettiği ülkelerde kendilerini yabancı dilini, kültürünü bilmediğini bir toplumun içinde bulur kendini ve bu yabancılık ortamından kurtulmak için yerel halkla iletişim içine girmeleri gerekir. Bu konuda da dil en önemli iletişim aracıdır ve göçmenlerin bu dil bariyerini geçmeleri zaman alabilir. Göçmenler bu bariyerleri geçemediği için kültürel etkileşim daha az olmuştur, Mora’nın da belirttiği gibi “Toplumu birbirine, geçmişe ve geleceğe bağlayan en önemli unsur dildir” (Mora, 2008:5).

Sonuç olarak göç; bir nevi geçmiş ile gelecek arasında bir köprü de kurar; çünkü göç bir hareketlilik olduğu kadar içerisinde bir kültürel birikimi olan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde sürekli geçmişten gelen deneyimleri aktarır. Göçmenlerin kültürel bağlarına baktığımızda güçlü bir etkileşim içinde olduklarını görmekteyiz. Kültürel kimliklerine sıkı bir bağlılık içerisinde olan Suriyeli göçmenler, göç ettikleri toplumlarda kültürlerini koruduklarını ve geçmiş yaşantılarına bağlı kaldıklarını araştırma sonucunda net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Böylece göçmenler göç ettikleri yerin coğrafyanın kültürünü taşımış ve eski geleneklerini de terk etmemişlerdir, yani o köprüyü yıkmamışlardır. Göçmenlik ne

kadar dramatik bir olay olsa da, yaşam koşulların zorluğu karşısında kimliğin, dilin ya da kültürün tekrar üretildiği bir dönemdir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Gaziantep Üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler örneğinde, göçmenlerin kültürel kimlik güçlerinin ne seviyede olduğunu, kültürlerine bağlılık derecelerini ve yeni bir yerleşim yerinde kültürlerini nasıl koruduklarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Çalışma kapsamında araştırma desenlerinden biri olan nicel araştırma yöntemi ile anket yapılmış ve anket sonuçları analiz edilmiştir. Analizler bilgisayar yazılımı aracılığı ile yapılmış ve elde edilen bulgular tablolar haline getirilerek verilmiştir. Bu çalışmada kullanılan bir diğer araştırma yöntemi nitel desendir. Bu yöntemle katılımcılarla görüşmeler yapılmış ve elde edilen bulgularla çalışmanın güvenilirliği artırılmıştır. Nitel yöntem kapsamında 10 katılımcıyla görüşülmüştür.

Hofmandan (1985) uyarlanan” kültürel kimliğin gücü ölçme” anketine katılan Suriyeli göçmenlerin verdiği cevaplar incelendiğinde kendi kültürel kimliklerine oldukça yüksek düzeyde bağlı olduğu görülmüştür. Göçmenlerin kültürel kimliklerinin gücüne cinsiyet açısından bakıldığında kadınlar ile erkekler arasında anlamlı bir farkın olmadığı ancak kadınların kültürel kimliklerinin gücünün erkeklere nispeten daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda göçmenlerde cinsiyetin kültürel kimlik üzerinde etkili olmadığı değerlendirilmiştir. Benzer sonuç katılımcıların yaş, medeni durum, eğitim durumu ve etnik köken kategorilerine göre bir değerlendirme yapıldığında da elde edilmiştir. Çalışma sonucunda göçmenler göç ederken akrabalık ilişkilerinin önemli olduğunu ve göç sürecinde etkili olduklarını belirtmişlerdir. Ancak yine de katılımcıların kültürel kimliğin gücünün ekonomik duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Gelir seviyesi düşük katılımcıların kültürel kimliklerinin gücünün daha yüksek olduğu söylenebilir. Göçmenler kent içerisinde sermayelerine göre dağılırlar ve kenti deneyimlerler. Bourdieu’ nun habitus ve sermaye kavramlarına paralel olarak, yaptığımız çalışma

sonucu birbirine benzerdir. Göçmenler kendi habituslarını kente taşımış ve sermayelerine (ekonomik, kültürel) göre kent içinde dağılmışlardır.

Katılımcıların kültürel kimliklerine bu kadar bağlı kalmasının nedeni göçmenlerin Gaziantep kentinde nüfus olarak büyük bir kitleyi oluşturmalarıdır. Bazı mahallelerde göçmen nüfusu çok yoğun ve mahallenin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu durum da göçmenlerin kültürünü, dilini ve kimliğini daha kendi içinde yaşayabilme ortamını oluşturmuştur. Göçmenlerin kültürel kimliklerine bağlılık derecesinin yüksek olması, göç ettiği yerde kendi geleneğini kendi mekânında rahatça sürdürmesinin bir sonucudur. Eğer göçmenler göç ettiği ülkede dışarıyla (ev sahibi) olan bağları zayıfsa ve kendi içlerinde güçlü bir örgütlenme kurmuşlarsa kültürlerinden taviz vermedikleri söylenebilir. Ancak ekonomik sermayesi daha yüksek katılımcılar bu durumun istisnası olduğu söylenebilir.

Çalışmanın nitel kısmında göçmenlerle yapılan görüşmeler nicel kısımda yaptığımız anket çalışmasını destekler niteliktedir. Göçmenlere bu kısımda kültürel kimliklerinin gücünün neden güçlü olduğuna ve bu durum ile demografik özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaya yönelik sorular yöneltilmiştir.

Nitel kısımdaki verilerin analizi sonucunda bazı durumlarda cinsiyetin kültürel kimlik üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Kadınların daha çok özel alanda gündelik hayatlarının geçirdiklerini ve kamusal alandaki yerel kültürle az temas etmelerinden dolayı kültürel kimliklerinin daha güçlü olduğu sonucuna varılabilir.

Kültürel kimliğe ait bazı unsurlar kısmen de olsa değişime uğrayabilir. Örneğin Suriyeli göçmenlerin giyim ve selamlaşma tarzlarında yerel kültürden etkilendiği söylenebilir. Çalışmanın nitel kısmında bu durumu destekleyecek sonuçlar çıkmıştır. Göçmenler hemşehri ağları yardımıyla hem iç gücü alımında daha az zorluk çektiklerini hem de kültürel faaliyetlerini ve sosyal ilişkilerini geliştirdiklerini dile getirmişlerdir. Akgiş ve Karakaş (2018)' in da dediği gibi bu ağlar göçmenler arasında güçlü bir dayanışmanın sağlanması ve sosyal yardımlaşma açısından önemli bir yere sahiptir.

Göçmenler göç ettikleri hedef ülkede bazen asimile olabilirler. Yaptığımız araştırma sonucunda göçmenlerin asimile olmadıklarını, kültürlerini ve kimliklerini korudukları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise Gaziantep kentinde göçmen nüfusunun çok olması ve aynı mekânlarda ikamet edip gündelik hayatlarında aynı mekânları sık kullanmaları olarak açıklanabilir.

Bilgin ve Oksal (2018:86)'ın da belirttiği gibi göçmenler bazen göç edilen toplumun şartlarına göre uyum sağlarlar. Bu durumda kültürel kimliklerinde bir değişim olmaz sadece mevcut koşullar altında bazı esnemeler meydana gelir. Göçmenlerin göç sürecinde beraberlerinde getirdikleri olgulardan önemli bir yere sahip olanları kültür ve kimliktir. Göçmenler bu olguları göç ettiği toplumlarda tekrar inşa ederler. Yaptığımız araştırma sonucunda Suriyeli göçmenlerin kültürlerine ve kimliklerine bağlı oldukları ve bu değerleri korudukları sonucu çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2010). *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Ders Notları*. İstanbul.
- Akça, G. (2005). Moderninden Postmoderne kültür ve kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1-24.
- Akdemir, A. M. (2004). Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1).
- Akış, Ö. ve Karadaş, E. (2018). Bir Sosyal ağ olan Hemşehri Derneklerinin Yoksullukla Mücadeledeki Rolü Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma: Bilecik Sinoplular Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27(1), 21-34.
- Aksan, G. (2015). *Yoksulluk ve Dayanışma Ağları*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Alpman, P. S. (2018). Göçmen Kimliği ve Emeği, Sığınmacı Kimliği ve İşgücü Piyasası. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 33(5), 337-347.
- Anık, M. (2015). Çokkültürcülük ve Osmanlı Devleti., 0 (27) , 117-130. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 117-130.
- Aşkın, M. (2010). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Bartram, D. Poros, V. M. & Monforte, P. (2017). . *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (I. A. Tuncay, Çev.) Ankara: Hece Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri*. (İsmail Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2019). *Kimlik*. (M. Hazır, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Bayram, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile veri Analiz*. İstanbul: Ezgi Kitapevi.
- Benjamin, W. (1995). *Pasajlar*. (A. Cemal, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bıçkı, D. (2006). Harvey ve Castells' de Kent Sorunsalı: Politik Ekonomi Vizyonu ve Sınırlılıkları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(11), 111-130.

- Bilgin, A. ve Oksal, A. (2018). Kültürel Kimlik ve Eğitim. *Academy Journal of Educational Sciences*, 82-90.
- Zafer, A. B. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak “Kültürleşme” Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(30), 75-92.
- Bozkurt, G. (2002). *Kültürün ABC’si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji için Cevaplar*. (N. Ökten, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 470-483.
- Cahoone, L. E. (2001). *Modernliğin Çıkmazı*. (A. D. Çatalbaş, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Castles, S., ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı-Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (B. U. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. and MILLER, M.J., 2009. The age of migration : international population movements in the modern world. 4th edn. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Castells, M. (2006). *Kimliğin Gücü. Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chambers, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. (M. B. İsmail Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cuche, D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. (T. Arnas, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Curran, S. v. (2001). Göç ve kültürel değişim: cinsiyet ve sosyal ağlar için bir rol mü? *Uluslararası Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 54-77.
- Çağırkan, B. (2017). Çokkültürlü Toplumlarda Kültür ve Etnisite Algısı: Ahıska Türkleri Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-21.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Demirhan, D. Ç. (2019). Göçmenlere Yönelik Kimlik politikaları: Kuramsal Boyutları ve Sınırlılıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 67, 98-108.

- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 123-144.
- Dil, K. (2015). Göç Olgusuna Göçmenlerin deneyimleri üzerinden Bakmak. , 6(15), 149-171. *İdealkent*, 6(15), 149-171.
- Emgili, F. (2006). Tarsus'ta Girit göçmenleri. *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*(29), 1897-1912.
- Erbaş, H. Ve Türker, Ö (2019). Göç Araştırmaları Alanında Kavramsal Sorunlar ve Etik/Politik Sorumluluk. *DTCF Dergisi*(59), 883-911.
- Erselcan, F. (2009). Disiplinlerarası ortak bir çalışma alanı olarak sosyal sermaye. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), 248-256.
- Erinçik, S. (2011). Kimlik ve Çokkültürcülük Sorunu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52(2), 219-241.
- Es, M, Ateş, H. (2010). . Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal of Social Policy Conferences*.
- Gençer, Z. T. (2011). Çok Kültürlü Toplumlarda İletişim: Divriği Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(1).
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. (Ü. Tathıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Göksu, V. (2013). Siyasal kimlikler ve merkez-çevre dikotomisi bağlamında Türkiye'de merkez sağ ve merkez sol. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(2), 69-93.
- Gudykunst, w. B. (2015). *Farklılıklar Arasında Köprü Kurmak*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gülнар, B. (2011). Yabancı öğrencilerde kültürleşme ve medya kullanımı. *Global Media Journal*, 2(3), 51-68.
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, son erişim, 02.05.2020).
- HUYSSSEN, A. (1999). *Alacakaranlık Anıları*. (K. Atakay, Çev.) İstanbul: Metis Yayınlar.
- (<https://istatistik.yok.gov.tr/>son erişim tarihi 10.02.2020).
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019) <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (1.04.2020).
- İnam, A. (1999). Dünya Gönülden Gönül'e. Ankara. O.D.T.Ü. Yayıncılık.

- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2015). Türkiye'de Göçmen Olmak; Göçmen İşçiler Araştırması. İstanbul: İKGV
- Işık, N. (2018). Işık, N. (2018). Göç, kültür, kimlik üzerine sosyolojik bir analiz: Sakarya ili Küpçüler ve Güneşler örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü*. Eskişehir.
- Işıkhan, B. (2013). Yarı Türk Yarı Alman Ailelerde Kültür Transferi Kimlik Algısı (Berlin Örneği). Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Işıtan, İ. (2017). Sûfi Geleneğin Çokkültürlü Yaşama Katkısı. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 121-134.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (6 b.). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Yayıncılık Ltd.Şt.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karpat, K. (2003). *Türkiye ve Orta Asya*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kaypak, Ş. (2009). Küreselleşme sürecinde kültürel kimlik açımları ve kentsel çevreye yansımaları. *Uluslararası Davraz Kongresi 24-27 Eylül 2009*, (s. 2373-2389).
- Keyman, F. (2007). Türkiye'de Kimlik Sorunları Ve Demokratikleşme. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 217-230.
- Kılıçbay, M. A. (2003). Kimlikler Okyanusu. Kimlikler. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 6(26).
- Kindler, M. Ratcheva, V., ve Piechowska, M. (2015). Social networks, social capital and migrant integration at local level. European literature review. *Institute For Research Into Superdiversity*.
- Kolukırmık, S. (2006). Bulgaristan'dan Göç Eden Türk Göçmenlerin Dayanışma Ve Örgütlenme Biçimleri: İzmir Örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 1-13.
- Kolukırmık, S. (2011). Sürgün, Toplumsal Hafıza Ve Kültürel Göç: ABD'deki Ahıska Türkleri üzerine bir araştırma. *Bilgi-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 59, 167-190.
- Kongar, E. (1982). *Kültür Üzerine*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

- Köse, A. (2014). Küreselleşme Çağında Bir Aidiyet Zemini Ve Örgütlenme Şekli Olarak Hemşehricilik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 3(1), 221-232.
- Küçükdağ, R. (2019). Mersin’de Yaşayan Sığınmacılar: Yerel Kültür Bağlamında Kimlik Tartışması. Yüksek Lisans Tezi. . *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Mersin.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Maalouf, A. (2000). *Ölümcül Kimlikler* (34 b.). (A. Bora, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Macmillan, T. a. (2009). *The age of migration : international population movements in the modern world. 4th edn. Basingstoke: Palgrave Macmillan*. Palgrave Macmillan.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*. (S. Özkal, Çev.) İstanbul: Kabalıcı.
- Mora, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-14.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kuramsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması-Denizli/Tavas* . İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Ongan, N. T. (2013). Sosyal Uyum-Sosyal Sermaye Eksenli Kalkınma Yaklaşımının Sınıfsal Sonuçlarına ilişkin Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 211-228.
- Oran, B. (2009). *Küreselleşme ve Azınlıklar*. Ankara: İmaj Kitabevi.
- Orhan, O. (2014). *Suriye İç Savaşı Ve Ortadoğu’da Güvenlik*.
- Özbay, F. (2014). Şehirleşme Süreçlerinde Sosyal Bir İlişki Ağı Olarak Hemşehri Derneklerinin İşlevleri: Kütahya Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 97-110.
- Özcan, D. E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme . *İş ve Hayat*. 183-215.
- Özdemir, C. (2001). Kimlik ve Söylem. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2).
- Özer, A. (2015). Göç ve Aidiyet Bağlamında Bulgaristan Göçmenlerinde Kimliğin Yeniden İnşası: Mersin Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Mersin.
- Özlem, D. (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: İnkılâp yayınları.

- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. (B. Tanrıseven, Çev.) Ankara: phonix yayınevi.
- Parosi, M. (2011). Migrant social networks: Vehicles for migration, integration, and development. *Migration Policy Institute*, 30.
- Sadoğlu, H. (2017). Türkiye’de Yabancı Göçmenlerin Entegrasyon Sorunları. In ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies) .
- Seyyar, A. (2003). *Ahlak Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sipahi, B., Yurtkoru, S., ve Çinko, M. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi* (3. b.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Sönmez, M. E. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, (s. 392-400).
- Sümbül, S. (2017). Göçmenlerin toplumla entegrasyonunda kütüphanelerin rolü . *Bilgi Ve Belge Araştırmaları*, 42-58.
- Swartz, D. (2011). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu’nün Sosyolojisi*. (E. Gen, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, B. (2010). Almanya’daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 103-134.
- Şahin, K. (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları.
- Şen, A. B., ve Vural, C. (2016). Suriye İç savaşında göç ve kadın. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 9(17), 29-40.
- Şimşek, U., ve Ilgaz, S. (2007). Küreselleşme ve ulusal kimlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 189-199.
- Tacoğlu, T. P., Arıkan, G., ve Sağır, A. (2012). Boşnak Göçmenlerde Göç Ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Fevziye Köyü Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 7(1).
- Taşkın, K. (2018). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Göç Süreçleri, Mekânsal Etkileri ve Yerli Halkla Uyumları: Ayvacık Örneği, Yüksek Lisans Tezi. . 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Temur, N. (2011). . Kültürel Bellek Bağlamında Deve Oyunu. *Millî Folklor*, 23.
- Thompson, J. B. (2013). *İdeoloji ve Modern Kültür Kitle İletişimi Çağında Eleştirel Toplum Kuramı* . (İ. Çetin, Çev.) Ankara: Dipnot Yayınlar.

- Tirab, T. A. (2016). Çok kültürlü toplumlarda güvenlik: Sudan örneği. Doktora Tezi. *Polis Akademisi Güvenlik Bilimler Enstitüsü Güvenli Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı*. Ankara.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2009). *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümtaş, S., ve Ergun, C. (2014). Göç Ve Yoksulluk Kıskaçında Yıkılan Bir Kent: Van. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: 'Öteki' Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Journal of World Turks (ZfWT)*, 6(3).
- Vatandaş, C. (2002). *Küreselleşme Sürecinde Toplumsal Kimlikler ve Çokkültürlülük*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayınları.
- Yaldız, F. (2014). Uluslararası Göç ve Diaspora ile İlişkili Kavramlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 382-403.
- Yarcı, S. (2014). Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 125-135.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zafer, A. B. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak "Kültürleşme" Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(30), 75-92.

EKLER

Ek A.1

ANKET FORMU

Sayın katılımcı,

Bu anket Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri bölümü ‘‘Suriyeli göçmenlerin kültürel kimliklerini inşa etme süreci’’ başlıklı çalışmaya veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. *Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Veriler hiçbir şartta herhangi bir kurum ya da kişi ile paylaşılmayacaktır.* Çalışmamıza ilgi gösterdiğiniz ve anketi cevaplamak için zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER						
Cinsiyetiniz	Erkek (1)			Kadın (2)		
Medeni durumunuz	Evlü (1)			Bekar (2)		
Eğitim durumunuz	Ön lisans (1)		Lisans (2)		Lisansüstü (3)	
Toplam geliriniz					
Yaşınız					
Etnik kökeniniz	Arap (1)	Kürt (2)	Zaza (3)	Türk (4)	Türkmen (5)	Bilmiyorum (6)
Ne kadar süredir Türkiye’de yaşıyorsunuz					

Hofmandan uyarlanan” kültürel kimliğin gücü ölçme” ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadelerde belirtilen niteliklerin sizde ne ölçüde bulunduğunu işaretleyiniz.						
Md. Nu	Madde1 Bu anketin amacı kendinizi ulusal kültürünüzle tanımlama dereceniz üzerine düşünmeniz için size yardımcı olmaktır. Her ifadeye kendinizi tipik olarak nasıl gördüğünüzü düşünerek yanıt verin.	Her zaman yanlış	Çoğu zaman yanlış	Bazen doğru bazen yanlış	Çoğunlukla doğru	Her zaman doğru
1	Suriye kültürünün bir üyesi olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
2	Kendimi tanımlarken, kültürümün üyesi olmak merkezi önem taşımaz.	1	2	3	4	5
3	Kültürümle ilgili olumlu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4	Kültürümün bir üyesi olup olmamak üzerine düşünmem.	1	2	3	4	5
5	Kültürümün üyesi olmak hayatımda önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5
6	Kültürümün üyesi olmak beni sıkır.	1	2	3	4	5
7	Kültürümün üyesi olmaktan keyif alıyorum.	1	2	3	4	5
8	İletişim kurarken kültürümü açıklamayı tercih etmem.	1	2	3	4	5
9	Beni kültürümün parçası yapan ve diğer kültürlerden ayıran şeyleri seviyorum.	1	2	3	4	5
10	Tekrar doğsaydım farklı bir kültürün parçası olarak doğmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5